

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 300 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

DE VERSPREIDING EN DE ROL VAN DE ELITE

Rede uitgesproken door Mr Théodore LEFEVRE, Advocaat bij het Hof van Beroep, op de plechtige zitting van 20 November 1948, tot viering van het 75 jarig bestaan van de Vlaamse Conferentie van de Balie van Gent

*Piae memoriae patris,
advocati gandavensis.*

Over onze conferentie, de eerste der Vlaamse Conferenties, opgericht door de ondertekenaars van het beruchte adres van Mei 1873 aan de Kamer der Volksvertegenwoordigers, naar aanleiding van het arrest van het Hof van Cassatie in de zaak Schoep, schrijft Prayon-Van Zuylen het volgende : « De conferentie is als een bolwerk, dat de taalwetten beschermt; en dat bolwerk was er nodig; want hadde men te Gent even vadsig als elders gehandeld, zo zou waarschijnlijk de wet van 1873, nergens ernstig toegepast zijnde, eerlang in onbruik gevallen zijn, zodat de afschaffing ervan eenvoudig de bekrachtiging geweest ware van een toestand door de Vlamingen zelve gewild of geduld; het zijn de Gentse advocaten die door *dadén* haar nut, haar gewicht en hare praktische uitvoerbaarheid bewezen en haar also hebben gered ». (1)

Wij menen wel de tekst van Prayon-Van Zuylen geen geweld aan te doen, wanneer wij er de erkenning in lezen van de belangrijke rol die een élite, op een cruciaal ogenblik in de Vlaamse Beweging gespeeld heeft.

De herdenking van het ontstaan van onze conferentie, drie kwart eeuws geleden, kwam ons dan ook als de geschikte gelegenheid voor, om ons te bezinnen over *de verspreiding en de rol der élite*. Een gelegenheid die we met des te groter dankbaarheid te baat nemen, daar de wereldtragedie bij dewelke ons land en ons volk betrokken zijn, in de verschillende bedrijven die zich reeds hebben afgespeeld, n.l. de Veldtocht van Mei 1940, de bezettingsjaren en de bevrijdingsmaanden, ons op een brutale wijze de nood der élite, om niet te

gewagen van een tekort aan élite, hebben geopenbaard.

Wij moeten ons de huidige pauze in de wereldtragedie ten nutte maken, om de oorzaken van die nood te achterhalen, en ons zelf ook inzetten om in dat tekort te voorzien.

Is het wel nodig, dat wij de pijnlijke ervaringen van Mei 1940, van de bezettingsjaren en van de bevrijdingstijd in herinnering zouden brengen?

Mei 1940 : Onze legereenheden, tengevolge van krijgsverrichtingen die zich buiten de nationale grenzen afspeelden, tot de terugtocht gedwongen, trekken door steden en dorpen. Elk spoor van een geordende gemeenschap is er verdwenen. Notabelen en gezagdragers waren de oorlog en tevens hun verantwoordelijkheden ontvlucht, de kleine luidjes en de burgers die geen verantwoordelijkheid dragen, hulpeloos achterlatend. Met verbijstering stellen de manschappen vast : « cette sorte de pulvérisation de la nation qui se disperse comme une dune de sable sous la tempête, tourbillons de poussière balayés par le vent, tout cela qui est bien plus inquiétant pour l'avenir que n'importe quelle défaite militaire... » (2). Ze vragen zich beangstigd af, waar degenen die aanspraak pleegden te maken op eerbewijzen, gebleven zijn.

Onder de bezetting hadden we meer dan eens de gelegenheid, om met beschaamde kaken de uitspraak van Nietzsche te overwegen, dat de hoogst geplaatsten in de maatschappij de hoogste leiders horen te zijn; en dat er geen grotere ramp voor het mensdom denkbaar is dan de kleinmenselijkheid van de vooraanstaanden. Dan is het, — zo gaat Nietzsche verder, — dat alles voos en wanstaltig wordt, dat alles scheef loopt (3). Niet alles, maar veel liep inderdaad scheef. Notabelen en gezag-

dragers hadden de helderziende moed niet van Eleazar, die de dood verkoos, niet boven de misdaad, maar boven de ergernis die hij zou verwekt hebben, indien hij er in had toegestemd de schijn aan te nemen, *alsof* hij het offervlees at (4). Te talrijk waren degenen die met de bezetter gingen aanzitten.

Indien de meesten onder de honestiores aldus tijdens de veldtocht geen blijk van vastberadenheid, tijdens de bezetting geen blijk van onbuigzaamheid hebben gegeven, hebben ze zich in de overwinning evenmin grootmoedig getoond; hetzij dat ze, in hun schelp teruggetrokken, aan het gepeupel het hoge woord hebben gelaten, hetzij dat ze samen met het gepeupel hebben gehuild, om hun zwakheid in de tijd van nod te doen vergeten.

* * *

Het is slechts in de lichtschijn van de wereldbrand, dat de kwaal, waarvan we zoëven de gevolgen hebben beschreven, in haar volle omvang en virulentie door ons geestesoog werd opgemerkt, en dat haar bestaan aldus tot ons helder bewustzijn is doorgedrongen. Laten we bij de beschouwing er van alle geijkte denkwijzen verzaken: het is niet het leven dat in het keurslijf van onze starre gedachtenvormen dient gedrongen; het is ons versoepeld denken dat zich aan de vormen van de werkelijkheid moet aanpassen, haar relief en haar omtrekken moet omsluiten.

We zouden een dwaalspoor volgen, indien wij de « élite », die tot de kwalitatieve orde behoort, met de « leidende stand » die tot de kwantiteit en tot de ruimte behoort, vereenzelvigen. En God weet, hoe velen dit dwaalspoor reeds hebben gevolgd!

Zulks is trouwens zeer begrijpelijk; daar de machtigen en de rijken, d.w.z. degenen die over invloed beschikken — ook bij denkers en schrijvers — er baat bij hebben, zichzelf en de anderen er van te overtuigen, dat rijkdom en macht de uitwendige tekenen, de zichtbare beloning zouden zijn van de zedelijke voortreffelijkheid.

We denken onwillekeurig aan de gedachte van Pascal over rechtvaardigheid en macht: « ...on n'a pu donner la force à la justice, parceque la force a contredit la justice et a dit qu'elle était injuste, et a dit que c'était elle qui était juste. Et ainsi, ne pouvant faire que ce qui est juste fût fort, on a fait que ce qui est fort fût juste. » (5) De vaststelling van Pascal geldt niet alleen voor de deugd van rechtvaardigheid, doch voor alle deugden zonder onderscheid; het is dezelfde contaminatie die aan de oorsprong ligt van de hier aangeklaagde verwarring.

In de loop van de XXe eeuw waren het voornamelijk de theoretici van de totalitaire bewegingen en partijen, die de gewraakte verwarring uitgebuit en tot het uiterste gedreven hebben. Het Communisme en het Fascisme — hier als verzamelnamen gebruikt — hebben alles in het werk gesteld om het volk ervan te overtuigen, dat de leden en voornamelijk de leiders van de partij door het lot, door de geschiedenis, ook door de mysterieuze werking van het bloed waren gemerkt en uitgekozen, om een zending te vervullen.

Hierbij denken velen dat de totalitaire bewegingen, al over Georges Sorel, de autoriteit van Friedrich Nietzsche mogen inroepen. Het is een feit, dat de leidende persoonlijkheden uit de totalitaire bewegingen verwaand genoeg zijn om te denken, dat zij de nieuwe élite zijn, op het toneel gebracht tengevolge van een volksontvoogding, die de verouderde en zinledig geworden maatschappelijke schakeringen heeft uitgewist. Zij vergeten evenwel de vernietigende waarschuwing van Nietzsche zelf « De democratisatie van Europa is terzelfdertijd een onvrijwillige voorbereiding tot de verwekking van tyrannen... » (6).

Het is wel van belang, hier in het voorbijgaan op te merken, dat het huidige communisme en het fascisme — ces frères ennemis — tot gelijkaardige opvattingen over de élite gekomen zijn. Het eerste beschouwt de partij als de verhevenste organisatievorm van het proletariaat (7), het tweede beschouwt ze als de verhevenste organisatievorm van het volk of de natie; van beider wijsgerig-sociologische opvatting mag gezegd: « elle nie la nature humaine universelle; elle est la négation de l'humanisme fondé sur la reconnaissance des bases communes à l'humanité tout entière, sur l'idée d'universalité. » (8)

Het is de voorstelling, als zouden er in de maatschappij twee lagen te onderscheiden zijn, we zouden bijna zeggen twee rassen: een superieure, zijnde de leidende stand of zogenaamde élite, en een inferieure, bestaande uit de lagere standen of massa... (damnata?), die de volgende vraag heeft uitgelokt: « wordt de élite met overspoeling door de massa bedreigd? ».

Die vraag heeft naar onze bescheiden mening weinig zin, omdat élite en massa niet te onderscheiden zijn naar materie en ruimte, doch wel begrippen zijn van de kwalitatieve en morele orde (9); omdat er evenmin een élite-stand tegenover een massa, als een Herrenvolk tegenover een slavenras kan bestaan.

De massa is alles, ze is overal, en in die massa is de élite als een zuurdesem verspreid.

Het is een feit, dat de Vlaamse gemeenschap, als Vlaamse, in de loop van de XIXe eeuw zou opgehouden hebben te bestaan, dat er van een Vlaams Réveil, van een Vlaamse Beweging nooit sprake ware geweest, indien de élite met de bourgeoisie was samen gevallen. De Vlaamse Beweging dankt immers haar ontstaan niet aan de leidende stand, die volledig opging in het epos der Belgische expansie, doch wel aan de middelklasse. Onder de « taalminnaren » vinden we, naast enkele academici, vele onderwijzers, onderpastoors — de beruchte « petits vicaires flamingants » — en kantoorklerken. Zeer te recht laat zich Max Lamberty in de volgende bewoordingen over hen uit « Van ontdekkers van een geestelijke waarde zijn zij *scheppers*, van massa-mensen helden (d.i. élite-mensen) geworden. » (10).

Het gebeurt zelden, dat de leidende stand in mekaar zinkt, zolang in de maatschappij een volgende élite aanwezig is; omdat hij alsdan door een bestendige toevoer van nieuwe zedelijke krachten

wordt verstevigd en verjongd. Wanneer de inzinking zich niettemin toch mocht voordoen is het de kracht van de élite die uit al de lagen van de maatschappij de meest geschikte elementen naar voren moet weten te brengen, om in een nieuwe leidende stand te voorzien.

In 1940 hebben de gebinten van de maatschappij begeven, omdat geen toereikende élite de verantwoordelijkheidszin van de leidende stand heeft gestijfd, noch deze in zijn opdracht heeft bevestigd; en voor het overige zelf te zwak was om in de vervanging van de in gebreke gebleven leidende stand te voorzien.

De woorden van Math., V., 13 vallen ons onwillekeurig te binnen: «indien het zout smakeloos wordt, waarmede zal het gezouten worden? Het deugt nergens meer toe, dan om buiten geworpen en door de mensen vertreden te worden». Onze maatschappij was ongemerkt, voornamelijk sinds de oorlog 1914-1918, de weg van het verval gaan bewandelen; de élite zelf was ondertussen verschrompeld en verschaald, daar de wilskracht van velen was verlamd in de zwoele atmosfeer die we tussen de twee oorlogen in hebben gekend.

Hoevelen zijn er niet, van wie verwacht werd, dat ze hun leven naar een verheven geestelijk-zedelijk ideaal zouden richten, die zich tenslotte door de massa naar beneden lieten zuigen, en naar het woord van Salustius hun leven zijn gaan slijten: «veluti pecora, quae natura prona atque ventri oboedientia finxit.» (11)

Het was niet de élite die op de massa inwerkte, die ze als een zout voor bederf van geest en hart behoeftte; het was integendeel de massa die eerst de invloed van de élite neutraliseerde om ze vervolgens zelf te ontcrachten. Dienvolgens ontbrak de zedelijke binding, het innerlijk organisatie- en voedingsprincipe van de maatschappij. Het was niet de leidende stand alleen, doch de ganse maatschappij, met inbegrip van de leidende stand, die tegen geen schok meer bestand was. Het gedreun alleen van de opmarcherende Wehrmacht veroorzaakte de ineenstorting.

Waarom was het vergaan in de massa van de élite te wijten? Aan twee gecombineerde oorzaken; de gangbare vooroordelen en het hierdoor beïnvloed onderwijsregime had tengevolge, dat alle maatschappelijke milieus in een steeds versneld tempo en in een steeds toenemende mate afgeroomd werden. Elk kind uit elk milieu, wanneer het maar enigszins blijf gaf van schranderheid en volharding, werd langs de school om aan zijn oorspronkelijke milieu onttrokken en zogezegd tot lid van de hogere of leidende stand gepromoveerd; terwijl het in feite voor de élite in zijn eigen milieu verloren ging.

Aldus verkeerden de mensen tot voor enkele jaren in de mening, dat alle ontbossingen de landbouw ten goede kwamen; terwijl ze nu met kommer vaststellen dat de ontgonnen bosgrond tot stuifzand is geworden en zich door de werking van regen en wind over de eertijds vruchtbare akkervelden uitbreidt.

Het is ongeveer hetzelfde, dat zich in onze maatschappij heeft voorgedaan: de zedelijke en verstandelijke verarming van de zogenaamde lagere

standen, die van hun beloftevolle elementen beroofd werden, had geen verrijking van de hogere stand tot gevolg; degenen die hun oorspronkelijk midden tot hoger streven zouden bewogen hebben, hadden geen vat op de stand in dewelke ze als onwettelden en ontzielden terecht kwamen. Afgesneden van de tradities uit hun vroeger milieu, en onbekwaam bij degene aan te knopen van de andere stand, droegen zij er veeleer toe bij hun nieuw milieu naar beneden te halen.

Degene die zich egoïstisch van zijn oorspronkelijk milieu afscheidt, om alleen en voor eigen rekening meer welstand te verwerven verkrijgt de kans, niet om een leider, doch wel om een élitemens te zijn; hij die daarentegen zijn milieu in zijn opgang betreft, of slechts naar een ander overgaat, door eigen traditie gesterkt en in staat om zichzelf te verfijnen terwijl hij zijn nieuw milieu verrijkt, openbaart zich als een lid van de élite.

Wanneer de élite ontbreekt, wordt de hogere stand onvruchtbaar en blijkt hij niet meer in staat zijn rol van leiding naar behoren te vervullen; omwille zowel van de eigen steriliteit als van de steriliteit en de hieruit volgende onontvankelijkheid van de overige standen. Zeer terecht riep Massillon uit: «Heureux le peuple qui trouve des modèles dans ses maîtres, qui peut imiter ceux qu'il est obligé de respecter, qui apprend dans leurs exemples à obéir à leurs lois». (12). Een aan voorbeeldige personaliteiten rijke leidersschaar zou evenwel niet baten, indien elders de élite ontbrak, om de aandacht om die personaliteiten te vestigen en om, zo nodig, voor toevoer van nieuwe en waardige leiders te zorgen.

* * *

Wanbegrippen met betrekking tot de verhouding tussen de verstandelijke arbeid en de handenarbeid zijn in de laatste eeuw de voornaamste hinderpalen geweest voor de natuurlijke vorming en de normale werking van de élite.

Die wanbegrippen werden sinds de achttiende eeuw door de Franse filosofisten ingeburgerd.

Tot dan toe werd de hiërarchie in de menselijke bedrijvigheid bepaald onder aanwending van ethische maatstaven. Indien destijds aan de «oratores» d. w. z. aan de «clerus» de eerste plaats werd aangewezen in de gekende driedelige indeling van de maatschappij: «oratores, bellatores en laboratores», dan was het omdat die eerste categorie zich, in principe, door morele askese onthechtte van de stoffelijke goederen, ten einde zich uitsluitend aan de dienst te wijden van een God, die slechts met een zuiver gemoed kan benaderd worden.

De filosofisten nu onttoonden de «geestelijken» ten bate van de «intellectuelen»; de geest in de rationalistisch-intellectualistische betekenis usurpeerde aldus de plaats van de geest in de ethisch-godsdienstige betekenis. De desintegratie van de morele eenheid «geest-arbeid» was alsdan voltrokken. Voortaan wordt het aristocratisch intellect aan de vulgaire arbeid tegengesteld. Met des te meer scherpte, daar (onder invloed van het

Calvinisme) als vanzelfsprekend werd aangenomen, dat intellect met kapitaal, bezit en macht, behoorden samen te gaan, arbeid met armoede en hulpeloosheid. Vandaar ook de opvatting, dat de gewone man zich slechts verheven heeft, wanneer hij de grens tussen arbeid en intellect heeft overschreden; hetgeen in die opvatting gelijk staat met, van arm rijk geworden is.

Geen wonder dat, in overeenstemming met dergelijke voorstelling, het gehele onderwijs, in plaats van er op gericht te zijn, om in alle milieus élitemensen te vormen, integendeel opgevat werd als een instrument om de hele massa op te jagen ter verovering van het zogenaamd met macht en rijkdom onafscheidbaar verbonden intellect.

Vandaar bij sommigen, de neiging om zelfs het vakonderwijs los te maken van het vak, en er meer intellectuele dan professionele vaardigheid aan te kweken. Men wil het als het ware dwingen in het keurslijf van de humaniora; met als onvermijdelijke gevolgen de heropflakking en verspreiding van een ziekte, die reeds in de XIXe eeuw werd ontleed in een machtig roman, waar ze haar naam aan ontleent, t.w. het Bovarysme.

Aan de andere kant worden de humaniora en het universitair onderwijs toegankelijk gemaakt voor al wie maar enigszins voor intellectuele bekwaaming in aanmerking komt. De gevolgen hiervan zijn, enerzijds, een intense en ononderbroken afkoming van de middenstanden en van de werkliedenstand, anderzijds, de hypertrophie en de proletarisatie van de stand der intellectuelen. Bij zoverre dat de reeds ingezette decadentie wordt veralgemeend.

Het zou thans reeds voor iedereen duidelijk moeten zijn, dat het probleem van het onderwijs, dit is het probleem van de ontwikkeling van gans het volk, noch op een correcte wijze geformuleerd, noch op een gezonde wijze opgelost kan worden, indien men van praemissen blijft uitgaan, die onder de schijn van het tegendeel, een onuitgesproken minachting voor de handenarbeid insluiten.

Het komt er op aan, door een hervorming van het onderwijs de mens er toe te brengen, door zijn arbeid niet slechts in zijn stoffelijke noodwendigheden, doch ook in zijn algehele zelfvolmaking en ontplooiing te voorzien. « J'ai vu toute mon enfance rempailler des chaises — schrijft Charles Peguy — du même esprit et du même cœur, et de la même main, que ce même peuple avait taillé ses cathédrales. » (13). Dit is het wat opnieuw moet bereikt worden.

Vanwege de intellectuelen is trouwens de gemelde minachting voor handenarbeid allerminst gewettigd. Het is immers duidelijk, dat een Pascal onder andere, wanneer hij schreef: « L'homme est visiblement fait pour penser; c'est toute sa dignité et tout son mérite; et tout son devoir est de penser comme il faut... » (14), daarbij niet in het minst gedacht heeft aan hetgeen men vandaag bij uitbreiding wel eens als denkverrichting beschouwt, doch wat in feit niets anders is dan een zichzelf ontvluchten door geestesarbeid.

Wanneer en in zover de intellectueel zijn geestelijke krachten slechts aanwendt, op de wijze waarop

bijvoorbeeld de neringdoener en de ambachtsman doorgaans zijn lichaamskracht gebruikt, om in zijn stoffelijke behoeften te voorzien, verdient hij niet het ontzag waarop hij aanspraak maakt. Eenieder dient er in zijn sfeer toe gebracht, in dier voege te werken, dat zijn arbeid inderdaad adelt.

* * *

Nergens wordt de vorming en de werking van de élite zozeer als in de advocatenorde bevorderd. Het beroep is hier als « instelling » blijven bestaan. Dienvolgens geniet de advocaat het uitzonderlijk voordeel, tot een geordende gemeenschap te behoren, door dewelke hij in zijn streven naar professionele bekwaamheid met de erbij passende zedelijke en verstandelijke deugden geleid en geholpen wordt.

Dit wil nochtans niet zeggen, dat al wie het diploma van doctor juris heeft behaald, en de beroepseed aflegt, daarom alleen reeds een élitemens is; alhoewel zijn studie en speciale voorbereiding, meer dan bij gelijk welk ander beroep, hem daarthoe heeft voorbestemd. Een volwaardig élitemens zal hij slechts worden, in zover hij de mogelijkheden die hem het beroep biedt, te baat neemt.

De advocaat heeft tot hiertoe steeds een alzijdige vorming genoten, die hij minder dan wie ook kan missen. Tengevolge van de toenemende complicering van het maatschappelijk leven, moet hij een inzicht hebben in een met den dag toenemende verscheidenheid van problemen, die behoren tot al de gebieden van het menselijk kennen en kunnen. In 1923 schreef meester Henri Robert, de befaamde stafhouder der Parijse Balie: « L'avocat doit être capable de traiter de tous les sujets. Il a besoin d'une intelligence de plus en plus cultivée, apte à s'assimiler les connaissances les plus diverses... Les affaires n'ont plus que bien rarement aujourd'hui la physionomie presque uniquement juridique qu'elles avaient habituellement jadis. Elles mettent en cause, de plus en plus fréquemment, des questions scientifiques, financières, médicales, artistiques, techniques, pour tout dire en un mot, qui dominent jusqu'à un certain point la question de droit. » (15)

Het is in de Humaniora en in de Candidatures in de Letteren en Wijsbegeerte, dat de aanstaande advocaat de verstandelijke geschiktheid dient verworven te hebben, om zich de verschillende kundigheden, waarover Meester Henri Robert het had, eigen te maken. De drie doctoraten moeten hem vervolgens de juridische principes, constructies en methodes hebben bijgebracht. Het is pas na de eedaflegging dat hij als stagiaire, onder de leiding van een patron, technisch en deontologisch geschoold, en in de tradities van het beroep zal ingewijd worden.

Het geldt hier inderdaad een beroep, in de uitoefening waarvan het stipt naleven van de regels ener strenge deontologie niet enkel een vereiste is van de individuele en sociale moraal, zoals dat voor alle beroepen het geval is; voor de advocaten immers heeft de maatschappij deze verplichting van een zo vitaal belang geoordeeld, dat zij de naleving van deze regels afdwingbaar heeft gewild, op dezelfde wijze als elk volwaardig positief recht.

Men zou ons zelfs niet van overdrijving kunnen beschuldigen, indien wij voorhielden, dat de wet het voor de advocaat tot een rechtsplicht stelt, een élitemens te zijn; hetgeen overigens tot uiting komt in de eedsformule, die de jonge stagiaire heeft moeten afleggen, vooraleer de drempel van het beroep te mogen overschrijden.

De huidige formule, volgens dewelke al de hier aanwezige advocaten de beroepseed hebben afgelegd, moet ik U niet in herinnering brengen; de bewoordingen er van worden verondersteld in hen allen levendig te zijn. Ze is in essentie niet zozeer verschillend van hetgeen de advocaten reeds moesten zweren ten tijde van Justinianus: « Quod omni quidam virtute sua, omnique spe, quod verum et justum existimaverint, clientes suos inferre procurant, nihil studii relinquentes quod sibi possibile est, non autem credita sibi causa cognita quod improbe sit vel penitus desperata et ex mendacibus allegationibus composita, ipsi scientes prudentesque, male conscientia liti patrocinentur, sed et si vertamine procedente aliquid tali sibi cognitum fuerit, a causa recedant, ab huiusmodi communis, sese penitus separantes. » (16)

De eisen die de wet vandaag stelt, zijn in geen enkel opzicht minder streng dan degene uit de tijd van de « Romeinse Reconquista ». Intussen werden immers vorderingen gemaakt door de idee aan een rechtsbedeling, opgedragen aan een speciaal georganiseerde rechterlijke macht, wier taak er in bestaat, de normen toe te passen welke door een wetgever worden vastgelegd.

De eedsformule diende vanzelfsprekend met die ontwikkelingsgang gelijke tred te houden; de deontologie, die eerst op het particuliere en het morele was afgestemd, moest noodzakelijk uitgebreid worden tot de rechtsplicht van gehoorzaamheid aan de Grondwet en aan de voorschriften van de wetgevende macht; hetgeen door onze huidige eedsformule dan ook uitdrukkelijk wordt voorzien.

De advocatenorde bestaat immers met het oog op de werking van een openbare dienst, die een hoofdzakelijke functie van de staatsmacht tot voorwerp heeft: ze neemt deel aan de rechtsbedeling; hetgeen haar rol en haar bestaansgrond is (17). De wet heeft aan de rechtzoekenden eerbare en gedegene raadslieden willen waarborgen; ze heeft gewild dat de magistraten door bevoegde, rechtschapen en betrouwbare medewerkers zouden voorgelicht worden.

De kiesheid van de toestand waarin de advocaat zich, tussen zijn client en de rechter, bevindt, en de noodzakelijkheid om van bij zijn eerste optreden tot aan het einde van zijn loopbaan de verheven traditie ervan ongerept te behouden, hebben in het belang zelf, niet van de materiële verrichtingen van het beroep, maar wel van de zedelijke verplichtingen ervan, de stage en het patronaat verheven tot een van de meest eerbiedwaardige geplogenheden van het corporatief leven der orde. Daaraan werd nog onlangs herinnerd door stafhouder Reumont, die er de nadruk op legde in de volgende bewoordingen: « ... on ne conçoit pas le stage sans une déontologie. Pourquoi l'homme d'affaires s'embarasserait-il d'un stagiaire qui lui prend son temps? Pourquoi se

créerait-il naïvement un concurrent de plus? Tout au plus rechercherait-il un collaborateur mal payé ou, s'il se fait vieux, un successeur. Le stage véritable suppose chez le patron un sentiment élevé qui lui fait tenir pour un devoir l'éducation, dans l'intérêt public, de nouveaux venus. Il suppose une certaine aménité dans les relations confraternelles. » (18).

Bij het lezen van die woorden, dwaalden onze gedachten even af naar een brokstuk van de bekende Hippocratische eed, die, wel is waar, rechtstreeks voor het beroep van de geneesheer werd opgesteld, maar die, met de nodige aanpassing, wellicht nog meer, voor de Balie geldt: « Ik zal hem, die mij deze kunst geleerd heeft, liefhebben als hen, die mij ter wereld brachten; ik zal alles met hem delen, en hem helpen waar het nodig is; ik zal zijn kinderen als mijn broeders beschouwen, en ik zal hun deze kunst leren, als zij die leren willen, zonder daar enige vergoeding voor te verlangen. Ik zal deze kunst door lezingen en door andere leermethoden mijn eigen zonen en de zonen van hem die ze mij leerde, en de leerlingen, die door gelofte en eed aan de wetten der artsen gebonden zijn, bijbrengen; maar een ander zal ik deze kunst niet bijbrengen. »

Hoe treffend heeft de verfijnde Griekse geest hier uiting gegeven aan de verhoudingen, die er toe moeten bijdragen, de gehele orde tot een élite te maken, en zulks door een bestendige traditie en hernieuwing, onder het weren van al wie aan de gestelde vereisten niet voldoet: « maar een ander zal ik deze kunst niet bijbrengen »!

Wie geen élitemens is, hoort niet thuis in de orde; hij dient geweerd; niet uit hooghartigheid, maar omdat de Balie haar verheven zending niet zou kunnen vervullen. De Balie is er niet in de eerste plaats, om aan iemand een broodwinning te verzekeren; dit laatste is slechts mettertijd beschouwd geworden als een rechtmatige bijzaak van het beroep; omdat « de priester van het altaar mag leven ».

In de Oudheid, zowel de Griekse als de Romeinse, werd zulks aan de advocaat zelfs ontzegd; en alhoewel sindsdien het principe werd aanvaard, dat arbeid ook loon verdient, bleven tot op heden voor de advocaat nog beperkende voorschriften bestaan, die de waardigheid van de toga moeten vrijwaren. De regel is op heden nog ongeveer dezelfde als hetgeen werd voorgehouden door een resolutie van de grote Raad van Mechelen, gedagtekend de 12 Januari 1629: « ... de se contenter de salaire raisonnable et n'exiger ni demander plus que par le dit conseil n'est ou sera ordonné. » (19) Met dien verstande, dat het thans de rechtsmacht niet meer is, maar wel de ook bij ons intussen opgerichte Raad der Orde, die regelend optreedt. Volkomen in overeenstemming daarmee schreef stafhouder Henri Robert: « Les honoraires doivent être proportionnés au travail nécessité par l'affaire, au service rendu, à la situation du client, à l'art enfin de l'avocat et à sa valeur professionnelle. » (20)

Als élitemens, los van al te materiële banden, die hem aan zijn client zouden binden, zal hij ook

moreel de nodige afstand weten te bewaren, die geboden is tot het onbevangeu uitoefenen van zijn beroep : van de advocaat moet onder alle omstandigheden kunnen gezegd worden : « Il est le défenseur, mais il se soucie peu de faire figure de complice. » (21)

Zijn optreden moet er op elk ogenblik de rechter van bewust maken, dat er tussen hen beiden sprake is van een onmisbare medewerking tot het verzeke- ren van een goede en objectieve rechtsbedeling; zodat het smoren van de stem van de advocaat, de magistraat het verdiende verwijt doet oplopen, destijds door Loisel kernachtig uitgedrukt :

« Qui tost juge et qui n'entend

» Faire ne peut bon jugement. »

Indien het enigszins nodig was te zeggen dat de advocatenorde een élite moet zijn « uit één stuk », dan is het daarentegen onnodig, te betogen, dat ieder advocaat als élitemens zulks onvermijdelijk zijn moet : een personaliteit is onsplitsbaar.

Verre van hier over uit te weiden, zullen we ons beperken bij de loutere vaststelling, dat de advocaat zich naar zijn beste vermogen moet inspannen, zijn dagelijkse handel en wandel op elk gebied te richten naar de beginselen waarvan zijn beroep een belijdenis is, volgens het woord van de reeds gemelde stafhouder Reumont : « Il porte une robe dont il est fier, et tout dans son comportement fait apparaître la conviction qu'il fait partie d'une élite » (22).

Op die wijze zal elk lid van de Orde, wier aloude traditie, volgens het getuigenis van zelfs de strengste moralisten, tijdens de bezetting bijgedragen heeft tot het redden van de laatste overblijfselen der deugden van de élite (23), aan de herleving van de élite zelf medewerken.

- (1) Prayon-Van Zuylen, Mster. — « De Belgische Taalwetten », Gent, Siffer, 1892, blz. 332.
- (2) Leclercq, J. « Sénérité », Bruxelles, 1941, blz. 20.
- (3) Fr. Nietzsche, aangehaald door A. Thibon « Nietzsche ou le Déclin de l'Esprit », Lyon, Lardanchet, 1948, blz. 303.
- (4) II Macch., 6, 21-28.
- (5) Pascal, Blaise, « Pensées », éd. Léon Brunschwig, n° 298 in fine.
- (6) Friedrich Nietzsche, Jenseits von Gut und Böse, mit Nachwort von Prof. A. Baümle, Stuttgart, Kröner, par. 242.
- (7) Lénine, Oeuvres complètes, t. XXV, blz. 335.
- (8) Berdiaeff, N., « Problème du Communisme », Paris 1933, blz. 117.
- (9) contra : Ortega y Gasset, De Opstand der Horden, vert. Dr. J. Brouwer, 's Gravenhage, Léopold, 1937, 4e herzdruk, blz. 43.
- (10) Lamberty, Max. « Philosophie der Vlaamsche Beweging », Brugge, Cultura, 1938, 2° uitg., blz. 96.
- (11) Salustius, Conjuratio Catilinae, Paris, Belles lettres, s.d., par. 1.
- (12) Massillon, Evêque de Clermont, Petit Carême, Paris, 1827, p. 7.
- (13) Péguy, Charles, Morceaux Choisis, Prose, avec une préface de C. Lucas de Peslouan, Paris, Gallimard, 1938, 19° éd., p. 100.
- (14) Pascal, Blaise, op. cit. n° 146.
- (15) Henri Robert, « L'avocat », Paris, Hachette (1923), Ch. V, blz. 39-41.
- (16) Cod. Just., Lib. 14, par. 1., de judiciis.
- (17) Bekaert Hermann, Rondschriften van Procureur-generaal, in Rechtskundig Weekblad, 20 Juni 1948, kol. 1262.
- (18) Reumont, E., « Permanence et Devoirs de la Profession d'Avocat », Bruxelles, Bruylant, 1947, blz. 85.
- (19) Du Roy de Bliques, « Du Barreau Belge sous le Droit Coutumier », Bruxelles, 1868, blz. 10.
- (20) Henri Robert, op. cit., Ch. XII, blz. 111.
- (21) Henri Robert, op. cit., Ch. VIII, blz. 76.
- (22) Reumont, op. cit., blz. 48.
- (23) De Corte, Marcel, « Du fond de l'abîme ».

HET VERLEDEN VAN DE VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE VAN GENT

1873 - 1948

Rede uitgesproken door Mr A. DUA, Advocaat bij het Hof van Beroep, op de plechtige zitting van 20 November 1948, tot viering van het 75-jarig bestaan van de Vlaamse Conferentie van de Balie van Gent

De jubileumviering die de Vlaamse Conferentie van de Balie bij het Hof van Beroep te Gent heden aanvangt is de vierde sedert haar geboorte, op 17 November 1873.

Zij jubelde voor het eerst, in 1894, bij haar meerderjarigheid; sloeg 1898, haar zilveren jubileumjaar, zeer discreet over; kwam, in 1924 met haar gouden jubel, een jaar achter tijd; viel echter terug in de juiste maat, bij haar diamanten jubelfeest, in 1933. Thans gaat het, stipt op tijd, om de plechtige herdenking van haar vijf-en-zeventig jarig bestaan : 75 jaren van werken en ijveren voor het doel waarvoor ze werd gesticht, 75 jaren van strijd in dienst van het ideaal dat de stichters op het oog hebben gehad.

Het was geen eenvoudige taak over die periode van onafgebroken streven een enigszins volledig, klaar en juist overzicht te geven.

Niet dat de ridders van het woord uit die tijd, in die Conferentie, die strijders voor eer en recht uit de vechtstad Gent, zo stilzwijgend en zonder sporen-gerinkel hun weg zijn gegaan, doch wel omdat de documenten en verslagen welke in de Bibliotheek van het Gerechtshof, van 1909 af, daarover verzameld waren, aldaar jammerlijk verloren zijn gegaan.

Het heeft dan ook heel wat opzoekingen gekost om de sporen uit het verleden terug te vinden en de gestalten van de Conferentie opnieuw samen te stellen.

Deze opzoekingen leidden echter o.m. tot deze verrassende constatacie dat de Vlaamsche Conferentie van Gent, met haar stamboom nog verder dan tot 1873 kon opklimmen, en alleszins tot 1864. Dat jaar immers werd te Gent de Vlaamse Advocatenclub gesticht, die toen reeds een georganiseerde werking

op touw zette, in dezelfde geest en met dezelfde doelstelling als de Vlaamse Conferentie; deze werd trouwens door toedoen van de Vlaamse Advocatenclub, in 1873, tot het leven geroepen, zodat men kan zeggen dat de Vlaamse Conferentie alleen een nieuwe vlag was die dezelfde vroegere lading dekte.

Bij het bepalen van haar vieringen heeft de Vlaamse Conferentie zich evenwel steeds gehouden aan de strikte letter van haar naam en de tijdsbestekken naar het bestaan daarvan geregeld. Onze historiek zal deze traditie eerbiedigen; doch volledigheidshalve zal zij ingedeeld worden in hoofdstukken, waarvan nummer I zal zijn: De voorgeschiedenis of de tijd vóór 1873. En dan verder: II. De stichting; III. De groei en de bloei; IV. De invloed en de uitstraling; V. Grootheid en verval; VI. Voor nieuwe tijden.

I. — De Voorgeschiedenis.

Om de oorsprong van de Vlaamse Conferentie te begrijpen, is het nodig de toestanden, die in het gerecht vóór 1873 heersten, te overschouwen.

De reactie tegen de Nederlandse overheersing had na 1830 ontegensprekelijk een verregaande verfransing van het gehele openbaar leven, en ook van het rechterlijk leven, voor gevolg gehad. Om daarvan overtuigd te zijn, zal het volstaan een passus aan te halen uit een brief van Charles Rogier, waar deze aan de toenmalige Minister van Justitie schreef: « Il est nécessaire que toutes les fonctions civiles et militaires soient confiées à des Wallons et des Luxembourgeois; de cette manière les Flamands, privés temporairement des avantages attachés à ces emplois, seront contraints d'apprendre le français, et l'on détruira ainsi peu à peu l'élément germanique en Belgique » (lettre ouverte de Me M. Josson à Me S. Wiener, J. des Trib. 1-4-1888).

Met dergelijke mentaliteit is het best te begrijpen dat er geen spraak kon zijn een Vlaams rechtsleven te zien bloeien, en men mag ten zeerste bewonderen de taalheid en het doorzettingsvermogen van de Vlamingen, die er toch in geslaagd zijn langs regelmatige weg het herstel hunner rechten te bekomen.

Er bestonden nochtans in Vlaanderen herinneringen aan vroegere tijden, wanneer de eigen taal geëerbiedigd en beoefend werd in vele administratieve en rechterlijke instanties, en er waren ook juristen die er zich op toeleiden om onze taal tot haar recht en ontplooiing te doen komen. Wijzen we slechts op dhr. J. B. Canaert, raadsheer bij het Hof van Beroep te Brussel, die het werk uitgaf: « Bijdragen tot de kennis van het oude strafregt in Vlaanderen » waarvan een derde uitgave in 1835 te Gent verscheen, en waarin hij schrijft: « Wij zijn verre van te delen in de minachting welke heden-daags door sommige Vlamingen voor de taal hunner voorvaders wordt aan den dag gelegd, terwijl nochtans vreemde schrijvers aan haar waarde hulde doen ». (geciteerd door R. Victor « Een eeuw Vlaamsch Rechtsleven », Antwerpen 1935).

En is het niet kenschetsend dat Ledeganck's vertaling van het Burgerlijk Wetboek, in 1841 op 1000 exemplaren verschenen, reeds in 1844 een tweede en

in 1846 een derde uitgave kende van telkens weer 1000 exemplaren? Er bestond dus ontegensprekelijk een sterke kern van Vlaams bewustzijn, die slechts wachtte op een gelegenheid om zich te ontwikkelen.

In 1840 reeds wordt een krachtig verzoekschrift opgesteld door Jan Frans Willems, en bekleeft met meer dan 100.000 handtekens naar de Wetgevende Kamers gezonden. Daarin wordt o.a. gevraagd dat de « Vlaamsche taal zal moeten gebezigd worden bij de rechtbanken, wanneer de partijen of de beschuldigen die kunnen verstaan ».

Naar aanleiding van deze petitie worden bepaalde, trouwens zeer kleine, toegevingen gedaan, zo b.v. een omzendbrief aan de Gouverneurs en aan de Arrondissementscommissarissen waarin er op gewezen wordt dat het passend is in het « Vlaamsch » te antwoorden op brieven welke in deze taal gesteld zijn.

Aldus toch wordt meer en meer de algemene aandacht op de kwestie gevestigd. In 1844 verschijnt te Brussel een dagblad « Vlaamsch België » dat echter na anderhalf jaar verdween. Maar inmiddels komen meer en meer aanhangers dezelfde gedachte verdedigen. Ledeganck en Ecrevisse spreken redevoeringen uit in de Vlaamse taal in de Provincieraad van Oost-Vlaanderen.

Onvermijdelijk moest de strijd ook voor de rechtbanken zijn beslag krijgen. In 1844, op 2 Juli, begaf Sleenckx, een der opstellers van « Vlaamsch België » zich naar de burelen van de burgerlijke stand te Brussel en gaf aldaar de geboorte aan van een zoon. Hij deed de verklaring in de Vlaamse taal en weigerde een in het Frans opgestelde acte te ondertekenen. Zich steunend op de rechten, verzekerd door art. 23 van de Grondwet, bracht hijzelf de zaak voor de Burgerlijke Rechtbank en eiste aldaar dat zijn verklaring in het Vlaams zou worden geacteerd. De Rechtbank velde een vonnis waarbij vastgesteld werd dat art. 23 van de Grondwet zowel toepasselijk was op de ambtenaren als op de burgers, en dat een ambtenaar dus niet verplicht kon worden de Vlaamse taal te gebruiken in het uitoefenen zijner functie (Belg. Jud. 1844, II, 1168).

Dit was de uitdrukking der alsdan in het gerecht heersende opvatting nopens art. 23 der Grondwet. Onnodig te zeggen dat dit vonnis zeer veel stof opjoeg en allerwege gecommenteerd werd.

De Vlaamse eisen werden in 1856-1857 duidelijk geformuleerd door een Commissie, ingesteld door Minister De Decker, en geheten « Commissie der Vlaamse grieven ». Haar besluiten waren radicaal; zo b.v. werd het gebruik der Vlaamse taal geëist vóór de rechtbanken van Vlaams België, telkens als de betichte het verlangde. Het resultaat was negatief. Het verslag der Commissie werd geklasseerd en zelfs niet gepubliceerd. Maar voortaan volgen de incidenten elkaar op met grote regelmatigheid en het verzet groeide traag maar zeker aan.

Aldus ontstond in 1863 het incident *Karsman*. Deze had te Antwerpen een gedicht uitgegeven zonder dat de naam van de drukker aangegeven was. Hij liep voor de Correctionele Rechtbank te Antwerpen een boete op van 5 fr. en tekende hier-tegen beroep aan. Te Brussel werd hij verdedigd

door de Gentse advocaat Julius Vuylsteke, welke besluiten nam om in het Vlaams te mogen pleiten. Bij arrest van 31 October 1863 (Belg. Jud. 1864, deel 22, 81) werden deze besluiten afgewezen, onder andere op het motief dat de advocaat het recht niet had een gewesttaal te gebruiken, welke aan de meerderheid der magistraten onbekend was. Bij de uitspraak van dit tussen-arrest verlieten Vuylsteke en zijn cliënt Karsman de zittingzaal. Deze laatste werd, bij verstek, verwezen tot 3 maand gevangenis!

Men kan zich voorstellen welke beroering een dergelijke uitspraak verwekte in de rechtskringen, beroering welke nog vermeerderde wanneer enkele maanden nadien Procureur Generaal de Bavay voor het Hof van Beroep te Brussel bij de opening van het rechterlijk jaar 1864-1865, een geweldige rede uitsprak waarin hij de Vlaamse eisen op rechtsgebied als volkomen ongewettigd en belachelijk beschouwde («La question flamande dans ses rapports avec les affaires judiciaires», Belg. Jud. 1865, deel 23, 305).

Rond hetzelfde tijdstip greep voor het Assisenhof van Henegouwen het proces plaats tegen Coucke en Goethals. Beide personen werden terechtgesteld; enkele maanden nadien kwam door de bekentenis van de ware misdadigers, hun onschuld aan het licht. Zij hadden zich niet voldoende kunnen verdedigen bij gebrek aan kennis van de Franse taal. Hun advocaat verstond hen trouwens zelf niet, maar moest een vertaler gebruiken.

Deze verschillende feiten werden aan het Gerechtshof te Gent druk besproken en in deze periode stichtte Julius Vuylsteke de Vlaamse Advocatenclub. Dit gebeurde in 1864. Bij de stichters trof men aan, naast Vuylsteke, Napoleon de Pauw, Constant Serrure, Barthelémy Drieghe, Emiel De Clercq, Auguste Gontry en Leo Van Aelbrouck.

Deze club vergaderde elke week en rechterlijke stellingen werden er telkens besproken. De Zittingen grepen plaats in de zaal van de vereniging «De Tael is gansch het Volk», welke ondergebracht was in het lokaal van het Van Crombrughe's genootschap, in de (nu Biezekapelstraat) Toevluchtstraat bij St. Baafs. De Vlaamsche Advocatenclub leefde slechts enkele jaren; de ieverigste leden werden in de magistratuur benoemd en de werking werd stopgezet. Nochtans bleef de gedachte bestaan en zou ze weldra nieuwe verdedigers vinden.

Inmiddels waren de Vlaamse eisen op rechterlijk gebied in het Parlement ter sprake gekomen, en talrijker werden de verdedigers dezer rechtvaardige vragen. In 1867 werd door volksvertegenwoordiger Jan De Laet een wetsvoorstel neergelegd. Het voorzag dat in de provinciën Oost- en West-Vlaanderen, Antwerpen en Limburg, en in de rechterlijke arrondissementen Brussel en Leuven niemand tot een rechterlijk ambt kon benoemd worden, indien hij de Nederlandse taal niet kende. Het voorstel werd verworpen met 54 tegen 40 stemmen.

In 1872 legde Coremans, volksvertegenwoordiger van Antwerpen een gelijkaardig wetsvoorstel neder, waarbij voor de strafrechtbanken in het Vlaamse gebied onze taal zal moeten gebezigd worden, tenzij wanneer de betichte het anders wenst. Er was slechts één artikel. Het voorstel werd naar de Com-

missie verzonden en bleef er maanden lang rusten, niettegenstaande van alle zijden ontelbare verzoekschriften naar Brussel werden gezonden.

In hetzelfde jaar 1872 komt dan de beruchte zaak Schoep in het centrum der belangstelling. Juist zoals in de zaak Sleeckx, kwam Schoep de geboorte van zijn kind aangeven op het Gemeentehuis van St Jans Molenbeek. De man kende geen Frans, en verstond de beambte niet, welke de acte in het Frans wilde opstellen. Schoep verliet het stadhuis onverrichterzake. Naderhand werd hij vervolgd wegens niet naleving der geldende voorschriften. De Correctionele Rechtbank van Brussel veroordeelde hem tot 50 fr. boete, waartegen Schoep beroep aantekende. Voor het Hof van Beroep werd Schoep bijgestaan door de advocaten De Laet en De Poorter, beide van Antwerpen. Deze kondigden aan dat zij in het Vlaams zouden pleiten, en het Hof wees een vertaler aan, welke zin na zin onmiddellijk in het Frans vertaalde. Het rekwisitorium van de Advocaat-Generaal Bosch gebeurde in het Frans, en werd niet vertaald. Het Hof bekrachtigde het vonnis der Correctionele Rechtbank (Brussel, 21-3-1874; Pas. 1873, II, 166 — Belg. Jud. 1873, 495).

Verbreking werd aangetekend, en als verdediger van Schoep trad op Mter Edmond Picard, naast de hogergenoemde advocaten. Mter Picard had besluiten nedergelegd ten einde in het Vlaams te mogen pleiten voor het Hof van Cassatie. De advocaat-generaal Mesdach de ter Kiele sprak daarop zijn bekend rekwisitorium uit, waarbij hij de verwerping dezer besluiten vroeg en waarin hij onder meer zegde: «... Si c'est à une personne de qualité, à une Cour de Justice qu'on s'adresse, est-il bien séant, quand on peut faire autrement, d'adopter avec affectation un idiome inintelligible? ...

Si donc c'est à la Cour qu'on s'adresse, qu'on lui parle la langue qui lui est propre, qu'elle a toujours pratiquée et qui est familière à tous ceux qui sont admis à l'honneur d'exercer devant elle leur ministère... La dignité de la justice ne saurait s'accommoder de ce genre de divertissements... »

Het Hof van Verbreking gaf op 12 Mei 1873 een arrest waarbij vastgesteld werd «que l'avocat est légalement tenu de connaître le français et qu'il était ordonné de plaider en français» (Belgique Judiciaire, 1873, n° 742).

De reactie was geweldig. Prof. Paul Fredericq (Geschiedenis der Vlaamsche Beweging, Gent, 1906, blz. 112) schrijft: «Nu was de maat volgemeten en het geduld der Vlamingen ten einde. Van de Zeekust tot aan Maaseik was het als eene ontploffing van verontwaardiging en verbittering, waarvoor het Ministerie en de Kamer zwichten moesten. In niet malsche termen werd het arrest van het Verbringshof door vier Vlaamsche volksvertegenwoordigers in volle Parlement besproken en men beloofde dan ook eene spoedige beraadslaging over het wetsvoorstel Coremans».

II. — De Vlaamse Conferentie wordt gesticht.

Ternauwernood was het arrest van het Hof van Verbreking in de zaak Schoep bekend geworden, en reeds kwamen te Gent verschillende advocaten

samen, en werd een adres opgesteld, gericht aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers. De opsteller van het adres was Mter Albert Fredericq, die samen met zijn vriend Julius Obrie de handtekens verzamelde welke deze petitie moesten steunen. De tekst was zeer krachtadig gelibelleerd en zegt ondermeer :

« De verklaring door het arrest van het Verbrekingshof aan onze Grondwet gegeven, krenkt » en kwetst ons recht en onze vrijheid. De Fransche overheersching eerst heeft den Vlaming zijne taalrechten met zijne vrijheid ontnomen, toen zij met de taal het nationaal gevoelen wilde versmachten; maar hoever wij ook in onze geschiedenis terugkeren, immer vinden wij in de Keuren, Blijde Inkomsten en Grondwetten, dat het vrije gebruik der landtaal voor 't gerecht aan den Vlaming werd gewaarborgd. Zulks vragen wij nog, en ons verzettende uit al onze krachten tegen het arrest van het Verbrekingshof, durven wij ons op U beroepen. Wij verzoeken U onmiddellijk een wet te stemmen waarbij den Vlaming wordt toegelaten voor het gerecht zijne moedertaal te spreken, en den rechter en der beschuldiging wordt opgelegd de taal, door den belanghebbende gekozen, te gebruiken. »

Dit adres werd ondertekend door 75 advocaten, waaronder wij aantreffen : Rolin, oud-minister, zeven leden van de tuchtraad, oud-stafhouders, en talrijke advocaten, die zeker niet als Vlaamsgezind bekend stonden. Het stuk werd op 28 Mei 1873 aan de Kamer medegedeeld, en maakte er een grote indruk. De Volksvertegenwoordigers De Baets, Drubbel en Cruyt verklaarden zich er volledig bij aan te sluiten. De besprekingen werden dan ook met meerdere spoed voortgezet en op 17 Augustus 1873 werd de eerste wet over het gebruik der talen in het gerecht afgekondigd.

Wel was de wet nog in hoge mate ingekrompen geworden en waren de toegekende rechten zeer gering, maar toch was het standpunt der strijdende Vlaamse juristen in zijn grote lijnen erkend geworden en kon een betere toekomst verwacht worden.

Er moest nu echter bij hoogdringendheid gezorgd worden dat de advocaten in staat zouden zijn om in het Vlaams te pleiten, zoals de wet het thans voorzag, wat de correctionele rechtbanken betrof. Een bijzondere krachtsinspanning zou moeten gedaan worden om de practische toepassing der wet te verzekeren.

Met dit doel grepen reeds in October 1873 besprekingen plaats tussen de jongere advocaten. Men keerde terug naar de oude Vlaamse Advocatenclub van 1864 en in het begin van November werden alle Gentse Advocaten uitgenodigd aanwezig te zijn bij de officiële stichting van de Vlaamse Conferentie der Balie van Gent.

Dit geschiedde op 17 November 1873. Drie en dertig advocaten hadden de oproep beantwoord : de Conferentie werd gesticht, een reglement werd gestemd en een bestuurscommissie werd aangesteld. Deze was samengesteld uit de heren J. De Vigne, J. Obrie, K. Van Acker, J. Vuytsteke en A. Fredericq. Deze laatste werd verkozen tot geheimschrijver-schatbewaarder. De 4 overige bestuursleden zit-

ten beurtelings gedurende 3 maanden voor, te beginnen met de eerst-ingeschrevene.

Het doel van de Conferentie werd duidelijk omschreven in het Reglement : « de beoefening der Rechtswetenschap en der rechterlijke welsprekendheid bij middel der Nederlandsche taal. »

Het statuut voorzag verder vergaderingen voor elke Donderdag namiddag om half vier uur. De leden waren verplicht deel te nemen aan de pleitoefeningen. Zeer nauwkeurig werden deze verplichtingen beschreven. Telkens was er een eiser, een verweerder, een openbaar ministerie en een rechtbank van drie rechters. Alle zaken moesten door wederzijdse besluiten voorbereid en vervolgens gepleit worden. De Rechtbank deed uitspraak acht dagen nadien.

De bijdrage der leden was gesteld op vijf frank. Het lid dat verzuimde zijn spreekbeurt te houden, betaalde een boete van drie frank.

Aldus was de Conferentie op stevige grondslag gevestigd en werden de werkzaamheden aangevat.

III. Groei en bloei der Conferentie.

De enthousiaste geest, die de stichters der Conferentie bezielde, moest onvermijdelijk succes kennen en het ledental groeide spoedig aan. Tijdens het tweede jaar waren er reeds 72, bij het vierde jaar 90, bij het tiende jaar 163 leden.

De vergaderingen werden regelmatig elke week gehouden, en het zou een onbegonnen werk zijn verslag uit te brengen over de reeksen gedingen welke in de Conferentie gepleit zijn geworden, en waarvan elk jaar de lijst gepubliceerd werd in de gedrukte verslagen. Deze verslagen vormen hoogst belangwekkende documenten, waarin niet alleen de inwendige werking der Conferentie wordt bekend gemaakt, maar ook kennis wordt gegeven van de bijzonderste vonnissen op het gebied van het gebruik der talen.

In hare wekelijkse vergaderingen onderzocht de Conferentie regelmatig de toepassing der taalwet. Telkens opnieuw werden verzoekschriften opge maakt en gezonden hetzij aan de Regering, hetzij aan de Kamer om aan te dringen op het treffen van nieuwe maatregelen, of op het getrouw uitvoeren van de bestaande wettelijke bepalingen.

Aldus zorgde de Conferentie er voor dat de Voorzitter van het Assisenhof bij elke zitting een lijst kreeg van de advocaten die bereid waren in het Nederlands te pleiten voor de behoeftige beschuldigten die zulks verlangden, en deze werking had voor gevolg dat stilaan de cijfers der in onze taal gevoerde processen, aangroeiden. Regelmatig worden de statistieken hierover in de verslagen gepubliceerd. We lezen aldus dat in het jaar 1874 voor de Correctionele rechtbank te Gent 151 zaken in het Nederlands en 471 zaken in het Frans gepleit werden. In 1885 : 365 Nederlandse en 594 Franse pleidooien.

Reeds in 1876 mocht een zeer bemoedigend feit worden vastgesteld, namelijk dat, voor het Hof van Beroep, na een Vlaams pleidooi van K. Van Acker, de Heer De Paepe, advocaat-Generaal, lezing gaf van een zeer uitgebreide rechterlijke verhandeling, volledig geschreven in onze taal. De secretaris

der Conferentie, Mr Siffer, schrijft dan ook in zijn verslag dat de tijd wellicht niet ver verwijderd is dat de wijziging der spraakvoorwaarden voor de verschillende gerechtshoven mogelijk zal gemaakt worden door de werkzaamheden der Conferentie.

«Onze taal heeft opgehouden eene verstooteling, ja eene vreemdelinge te zijn.»

Op 25 Maart 1881 wordt een nieuw vertoogsschrift aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers gezonden, ondertekend door 109 leden van de Gentse balie en magistratuur. We treffen onder de namen der ondertekenaars deze aan van de stafhouder en van talrijke leden van de tuchtraad, van verschillende rechters en substituten en vele onder de meest bekende der advocaten.

In dit vertoogsschrift wordt gevraagd dat de processen verbaal voor de Vlaamse gewesten uitsluitend in het Vlaams worden opgesteld tenzij wanneer de getuige of verdachte de Franse taal gebruikt. Tevens wordt gevraagd dat de Ambtenaar van het Openbaar Ministerie verplicht zou worden de Nederlandse taal te gebruiken indien zij door de betichten verstaan wordt en indien één hunner zich in die taal laat verdedigen.

De aanleiding voor deze petitie was een belangrijk incident dat zich had voorgedaan voor het Assisenhof van Oost-Vlaanderen. Drie personen werden vervolgd, alle drie Vlamingen, waarvan minstens één, nl. Frederik Paeling, geen woord Frans verstond.

De Procureur-Generaal, steunende op het feit dat de twee andere betichten aan hunne advocaten toelieten in het Frans te pleiten, kondigde aan dat hij voor zijn rekwisitorium eveneens de Franse taal zou gebruiken. De Advocaat van Paeling, Mr Albert Fredericq tekende uitdrukkelijk verzet aan, waarop het Hof zich terugtrok om te beraadslagen. Na enkele minuten werd een arrest geveld, waarbij vastgesteld werd dat de Procureur-Generaal het recht had de Franse taal te gebruiken, omdat de meerderheid zijner tegenstrevers eveneens die taal gebruikte.

De taalwet van 1873 had dit geval niet uitdrukkelijk voorzien, maar de geest van de ganse wet was tegen een dergelijke interpretatie gekant.

Wat echter de zaak bijzonder op de spits dreef, was het feit dat een paar dagen later hetzelfde Hof van Assisen over een omgekeerd geval moest uitspraak doen. Alsdan verschenen dertien personen voor het Hof, waarvan acht in het Nederlands en vijf in het Frans verdedigd werden. Logischerwijze zou dus het rekwisitorium thans in het Nederlands uitgesproken moeten worden. Welnu, het Hof gaf, bij een nieuw arrest, toelating aan de substituut van de Procureur-Generaal, om de Franse taal te gebruiken.

De beweegredenen van beide arresten waren juist dezelfde; alleen was in het tweede arrest de laatste paragraaf weggelaten.

In de zaak Paeling voorzag de verdediger zich in verbreking. Op 28 October 1879 verleende het Hof van Verbreking een arrest waarbij de voorziening verworpen werd, gesteund op de vrije keus van het openbaar Ministerie om de taal te kiezen door een der verdedigers gebruikt. Nu dient er op gewezen dat bij de bespreking van de wet van 1873 in de

Kamer, de Minister van Justitie verklaard had dat een Vlaams betichte nooit een beschuldiging in de Franse taal zou moeten aanhoren, indien hij zulks niet heeft gewild.

Het was dan ook gans natuurlijk dat dit arrest in het Vlaamse land evenveel opschudding verwekte als de vroegere zaken Karsman en Schoep. Het regende protesten, meer dan 160, waaronder het vertoogsschrift van de Vlaamse Conferentie, dat op 25 Maart 1881 werd ingezonden, zeker de voornaamste plaats innam.

Wanneer, een jaar later, de gevraagde verandering aan de wet van 1873 nog niet in het verschiet kwam, werd een voorstel ingediend door Heer J. De Vigne, hetwelk mede ondertekend werd door de Burgemeesters van Brussel, Antwerpen, Gent en Aalst. De voorstellen der Gentse Conferentie werden erin uitdrukkelijk opgenomen. Zoals elke wet, waarbij op Vlaams gebied wantoestanden moesten weggeruimd worden, kende ook deze wet een lange lijdensweg. Een ander, meer uitgebreid voorstel, werd ingediend door volksvertegenwoordiger Coremans, en na lange besprekingen werden beide voorstellen versmolten en kwam de wet op 3 Mei 1889 eindelijk tot stand.

De Conferentie had ondertussen voortdurend de aandacht der kamers, zowel als van de Regering, getrokken op de noodzakelijkheid van de hervorming. Elk jaar werden verschillende verzoekschriften gezonden, en werd uitvoerig materiaal verzameld om de rechten der Vlamingen te doen eerbiedigen.

Niet alleen op dit terrein werd door de Conferentie gevochten. In dezelfde periode, namelijk in 1883, wordt geijverd voor het gebruik onzer taal voor de Krijgsraden. Het eerste Vlaams pleidooi wordt voor de Krijgsraad uitgesproken in de loop van dat jaar door Mr Eggen.

Ternauwernood was de wet van 1889 gestemd, of reeds begon de strijd op een ander terrein. In hetzelfde jaar werd gevraagd en bekomen, dat de genadeverzoeken, welke in het Vlaams waren opgesteld, ook in deze taal zouden worden beantwoord.

In 1890 wordt geëist dat een leergang van Nederlandse rechtspleging zou worden ingericht aan de Universiteit, evenals een leergang in het opstellen van notariële acten. Tevens wordt de vertaling geëist van de wetten en besluiten.

Op 4 September 1891 wordt de wet gestemd waarbij voor de Hoven van Beroep van Brussel en Luik de behandeling der zaken in het Nederlands verzekerd wordt, wanneer deze taal in eerste aanleg gebruikt is geworden.

In 1893 wordt de officiële vertaling van het Burgerlijk Wetboek gevraagd. In 1894 nieuwe vertoogsschriften voor het inrichten van Nederlandse cussussen aan de Universiteit. In 1895 ondertekenen 138 advocaten en 21 magistraten van Gent het verzoekschrift om het gebruik onzer taal te eisen voor de behandeling der zaken voor de Krijgsraad.

Over deze menigvuldige verzoekschriften past het hier een woord te zeggen. De taal dezer schriften was steeds onverschrokken en fier; de meeste zijn van de pen van de voorzitter, Albert Fredericq, en

tonen zijn strijd lustig karakter en doordrijvende wil voortdurend aan.

De ondertekenaars kunnen zeker niet allen als Vlaamse voorvechters worden beschouwd, en zoals Mr Siffer het zegt (verslag 1880-1881, blz. 28) : « Die samenwerking van flaminganten met niet-flaminganten is van groote beteekenis. Alle mogelijke vermoeden van vooringenomenheid schuift zij aan den kant : zij toont dat men hier niet te doen heeft met de huldiging van eenige nevelachtige theorie, maar wel met zeer bepaalde punten van rede en billijkheid... ».

Het verzoekschrift van 6 Maart 1895 werd ondertekend door de stafhouder en door de leden van de tuchtraad, maar bovendien door twee raadsheeren bij het Hof, door drie leden van het Parket-Generaal, door de Voorzitter, de twee Ondervoorzitters en acht rechters der Rechtbank van eerste Aanleg, en vier leden van het Parket.

Dit alles toont aan welke belangrijke plaats de Vlaamse Conferentie aan het Gentse Gerechtshof had ingenomen. Haar standpunt wordt dan ook in de meest diverse kringen als het gezonde standpunt beschouwd, en haar werkzaamheden worden algemeen gevolgd en in de pers besproken. Haar jaarlijkse uitgaven van het verslag en van de openingsredevoeringen werden zeer gewaardeerd en dikwijls aangehaald in de Wetgevende Kamers.

IV. Invloed en Uitstraling der Conferentie.

Het hoogtepunt in de geschiedenis van onze Conferentie ligt tijdens de jaren 1880 tot 1908. Gedurende die periode is het dat haar schitterend voorbeeld het ontstaan verwekt van gelijkaardige organismes bij de andere balies van het land.

In zijn verslag over het jaar 1897-98 zegt Mr. A. Geurts : « De Vlaamsche Conferentie van Gent werd » de moeder van al de conferentiën der Belgische » Baliën, niet alleen van de Vlaamsche Conferentie » van Antwerpen en van het Vlaamsch Pleitgenootschap van Brussel, maar ook van al de Conferenties du jeune Barreau, die naderhand bij de gewichtigste Baliën tot stand kwamen. Het kloekmoedig » en welbekend voorbeeld der Vlaamsche jonge » advocaten van Gent werd overal goedgekeurd en » nagevolgd ».

De Vlaamse Conferentie heeft aldus de stichting bevorderd en gesteund van de Conferenties van Antwerpen (1885), Brugge (1885), Kortrijk en later ook Brussel (1891).

De Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden heeft eveneens zijn ontstaan te danken aan onze Conferentie. Inderdaad, het is het Bestuur der Conferentie dat op 6 October 1885 alle confraters van het Vlaamse land uitnodigde op de stichtingsvergadering van de Bond op 14 October 1885 te Gent.

Het is ook in de schoot onzer Conferentie dat de statuten van de Bond voorbereid werden, welke dan op 7 December 1885 op een tweede algemene vergadering werden aanvaard.

Onder de voornaamste verwezenlijkingen van de Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden zijn zeker de Rechtskundige Congressen te vernoemen.

Het eerste Vlaams Rechtskundig Congres ging

door te Antwerpen op 24 Juni 1900. Mr Oscar Tytgat (verslag 1899-1900, blz. 7) bespreekt de ruime Gentse deelname aan dit Congres en schrijft : « Niet » genoeg kan er aangedrongen worden op het belang » dier Congressen, want het is niet genoeg voordrachten te gaan houden over de Nederlandsche » taal, al wie liefde gevoelt voor zijn volk moet die » taal gebruiken in alles wat hij doet, zoowel in het » gemeenschappelijk leven als in de kunst, in het » onderwijs en in het behandelen der wetenschap. »

Het tweede Vlaams Rechtskundig Congres werd gehouden te Brussel op 28 Juni 1903. De Minister van Justitie verklaarde hierbij dat de werkzaamheden van dit Congres het bestaan ener Nederlandse rechtstaal aangrijpend hadden bewezen, en zette de jongere juristen aan niet alleen naar het Zuiden te zien, maar ook hun blikken naar het Noorden te richten.

Het derde Vlaams Rechtskundig Congres werd te Gent ingericht door onze Conferentie op 3 Juli 1904. Dit Congres werd een ware triomf. Er waren 400 deelnemers, waarbij 200 advocaten van Gent, hetzij op weinig uitzonderingen na de ganse Balie, met aan het hoofd talrijke leden van het Hof en bijna de ganse Rechtbank.

Er waren vier afdelingen ingericht. Aan een ervan namen niet minder dan 50 notarissen uit de provincie Oost-Vlaanderen deel. In zijn openingsrede wist Mr Albert Fredericq het doel zeer juist te schetsen als volgt : « Onze bedoelingen en ons streven vinden hunnen oorsprong en hunne kracht in » de begrippen van recht en van gelijkheid, niet in » een kleingeestig, eenzijdig en uitsluitend gevoel » van afkeer voor het vreemde, maar in eene innige » verkleefdheid aan eigen aard en eigen volksbestaan, niet in de minachting of miskenning van » uitheemsche wetenschap, maar in een diep gevoel » van eigen kracht en van eigen waarde... »

In deze woorden ligt een prachtig programma besloten, waaraan onze Conferentie steeds getracht heeft getrouw te blijven.

Terwijl aldus de Vlaamse juristen bewijs leverden van hun bruisende levenskracht, hun strijdbaarheid en hun stijgende macht, werden toch nog voortdurend pogingen ondernomen om de verworven rechten te minimiseren en de bereikte uitslagen ongedaan te maken. Aldus ontstaan talrijke incidenten, vooral te Brussel, betreffende het recht van de advocaat om de Vlaamse taal te gebruiken. Een Gents advocaat, Mr Planquaert, werd vóór het Fe-roepshof te Brussel, door de voorzitter uitgenodigd in het Frans te pleiten, daar zijn gedrag anders als onwelvoeglijk zou beschouwd worden. Hij hield nochtans voet bij stek, waarop zijn tegenstrevers de zaal verlieten.

Een ophefmakend incident ontstond rond het geval van een jong Brussels advocaat. Mr Josson moest als stagist voor het bureel van kosteloze rechtspleging een verslag opmaken en hij deed het in het Nederlands. Hiervoor terechtgewezen, weigerde hij de Franse taal te gebruiken en eiste nadien, voor de tuchtraad, eveneens in het Nederlands gehoord te worden. Hij werd geschrapt van de lijst. De zaak kwam voor het Hof van Beroep en hier werd de beslissing van de Tuchtraad gewoon gehandhaafd;

als motief werd opgegeven dat de advocaat verplicht was de Franse taal te kennen, doch niet de Vlaamse.

De zaak kwam voor het Hof van Verbreking, alwaar door Mr Prayon-Van Zuylen besluiten werden genomen in het Nederlands. De Procureur-Generaal vroeg om ze af te wijzen, als zijnde niet ontvanke-lijk, omdat zij op een onverstaanbare manier werden voorgelegd. Het arrest wees natuurlijk de voor-ziening in verbreking af (3 Mei 1892, Pas. 92, I, 239). Daarop werd Mr Josson te Gent als stagist opgenomen en kort nadien, als protest tegen de voormelde beslissingen, door de Gentse Tuchtraad op de lijst der Orde ingeschreven. Hij werd vanzelfsprekend lid onzer Conferentie.

Een ander meldenswaardig feit dat zich in deze periode voordeed, is het verschijnen van de werken van Napoleon de Pauw, oud-lid van de « Vlaamsche Advocaten Club », alsdan advocaat-generaal bij het Hof van Beroep, over het oud Vlaams recht, waarbij hij het bewijs leverde dat de Nederlandse taal tijdens de middeleeuwen steeds voor het gerecht gebruikt werd.

Terwijl aldus de strijd met alle wapens steeds intenser werd doorgevoerd voor het behoud en het verstevigen van de veroverde stellingen, werden inmiddels weer nieuwe veroveringen voorbereid. Een actief lid van de Conferentie, Mr Pyfferoen, gaf in 1894 een belangrijke voordracht over: « Het ge-bruik der talen in burgerlijke zaken ». Daarop be-sliste de Conferentie deze kwestie in haar geheel aan te vatten en zij belastte de voordrachtgever met het opmaken van een uitgebreid verslag over het behandeld ontwerp. Het materiaal werd voor een groot deel verzameld door de Conferentie zelf, welke inlichtingen had aangevraagd in verschillende vreemde landen waar zich eveneens moeilijkheden stelden in verband met het gebruik van de talen.

Het is het verslag van Pyfferoen dat tenslotte, na lange jaren, de basis geworden is van de taalwet van 1935, waarbij eindelijk volledige voldoening zou worden geschonken.

Dat onze Conferentie ook buiten 's lands grenzen haar stem liet weerklinken, blijkt uit een brief door het Bestuur gezonden op 4 Maart 1897 aan de advo-caten van Griekenland, als blijk van sympathie voor de strijd van het Griekse volk tegen zijn verdruk-kers. Een mooie geste van internationale solidariteit.

In het jaar 1895 mocht nogmaals een resultaat geboekt worden, waarvoor de Conferentie zich eveneens schrap gezet had, namelijk het verschijnen in het Belgisch Staatsblad van de Nederlandse tekst naast de Franse, ten bewijze van gelijkwaardigheid. En in hetzelfde jaar reeds wordt met volle kracht een offensief ontketend voor de algehele, de officiële gelijkstelling van beide talen. In het verslag over het jaar 1896-1897 verschijnen statistieken over het aantal Vlaamse en Waalse soldaten. Daaruit blijkt dat in 1894 8.423 Vlamingen bij het leger werden ingelijfd tegen slechts 5.462 Walen, hetzij een ver-schil van bijna 3.000. Dergelijke onderzoeken ver-schaften machtige nieuwe wapens om de strijd kracht bij te zetten. Hetzelfde verslag maakt mel-ding van een petitie voor het bekomen van de officiële gelijkheid van beide landstalen. Ook deze

petitie is ondertekend door een groot aantal magi-straten, waaronder zes raadsheren, en de meerder-heid van de Gentse advocaten, met de Stafhouder aan het hoofd.

Het mag wel betreurd worden dat we in de tegen-woordige tijden geen onderwerpen meer vinden, waarover zulk algemeen accoord kon ontstaan en waardoor zulke prachtige eensgezindheid aan het licht kan komen. We hebben in dat opzicht wel iets te leren van onze voorgangers. Al moet ik daar onmiddellijk aan toevoegen dat het jubelfeest van heden wel een mooie uitzondering mag heten, wan-neer we zien hoeveel belangstelling in de rechter-lijke wereld ervoor verwekt werd.

V. — Grootheid en Verval.

Het kan niemand verwonderen dat op een periode van 75 jaren de activiteit der Conferentie niet steeds op het kookpunt kon worden gehouden. Er kwamen periodes van verlauwing, waarover in de jaarlijkse verslagen geklaagd wordt. Naarmate de bijzon-derste Vlaamse eisen ingewilligd werden, scheen de ijver onzer juristen te verzwakken. Anderzijds werd er aan de Gentse rechtbanken meer en meer in het Vlaams gepleit, zodat de pleitoefeningen in de schoot der Conferentie, welke aanvankelijk er vooral op gericht waren kennis van de taal te doen verkrij-gen, als minder noodzakelijk beschouwd werden. Zo stellen we vast dat in de jaren 1880-1895 er jaarlijks van 26 tot 30 vergaderingen werden belegd waarop pleitoefeningen gehouden werden, terwijl in de jaren 1908-1910 het getal verminderd is tot 8 of 10.

Mr Alb. Fredericq, die onze Conferentie had hel-pen stichten en er de voorzitter van gebleven is tot aan zijn dood, in Maart 1911, heeft herhaaldelijk klachten geuit over deze verminderde activiteit. Steeds opnieuw wakkerde hij de jongeren aan om getrouw te blijven aan het voorbeeld der ouderen, en hij zocht nieuwe terreinen waarop de actie kon worden voortgezet. Aldus hield hij op de Plechtige Zitting van 9 Februari 1909 een gloedvolle rede over de noodzakelijkheid van de vervlaamsing van het middelbaar onderwijs, waarbij we terloops aanstip-pen dat rond dit tijdstip ook de strijd begon voor de vervlaamsing van het hoger onderwijs, dat als de sluitsteen beschouwd wordt van de ganse taal-strijd.

Maar na het afsterven van Mr Fredericq, die gedurende 38 jaar in het bestuur der Conferentie had gezeteld, en gedurende 23 jaar de geliefde voor-zitter geweest was, scheen de bezieling van de stich-ters stilaan te verdwijnen. Na 1909, laatste verslag van Mr Edgar Dobbelaere, later vrederechter te Ronse, werden de jaarverslagen niet meer gedrukt. De verslagboeken zijn nochtans bewaard gebleven en aldus kunnen we de ononderbroken geschiedenis onzer Conferentie verder beschrijven. Gedurende het jaar 1913-1914 werden nog tien vergaderingen ge-houden en werd ook een motie opgemaakt over het gebruik der talen inzake lager onderwijs.

De oorlog van 1914-1918 kwam de werkzaam-heden onderbreken. Betreffende deze periode dient slechts een feit te worden vermeld, namelijk dat de

Voorzitter der Conferentie, Mr Willems, zich aangesloten heeft bij het protest, aangetekend door Mr Francq en vooraanstaande leiders van de Vlaamse Beweging tegen de inmenging van de bezetter in het talenvraagstuk. Het is pas in 1921 dat opnieuw de hoofden bijeengestoken worden en dat onze Conferentie opnieuw van wal steekt. Een vergadering werd belegd in het Notarissenhuis en een nieuw bestuur, onder voorzitterschap van Mr Willems, wordt aangesteld. Tijdens het jaar 1923-1924 werd het vijftigjarig bestaan van de Conferentie plechtig gevierd, in aanwezigheid van Minister Francq.

Er is echter bij de herneming, na de oorlog 1914-1918, een belangrijke verandering in de werking te constateren. De eigenlijke pleitoefeningen worden niet meer gehouden, maar wel worden voordrachten, besprekingen of causeries ingericht. Zeer dikwijls worden zelfs onderwerpen behandeld die met het recht weinig of geen verband houden. Terwijl vóór 1914 de beoefening der rechtswetenschap in eigen taal — met al de strijd die daarmede gepaard ging — als bijzonderste doelwit wordt beschouwd, is de actie thans meer op algemene cultuur afgestemd. Zeer interessante voordrachten worden ingericht, herhaaldelijk ook wordt beroep gedaan op vreemde sprekers.

Het zou ons te ver leiden een volledig overzicht te geven over alles wat gedurende de periode 1925-1940 gepresteerd is geworden. Zeggen we alleen dat de werking regelmatig doorging en dat de tradities der Conferentie geëerbiedigd werden. Aldus wordt jaarlijks de plechtige openingsvergadering gehouden, gevolgd door het banket. Wel grijpt dit banket niet meer plaats in het Restaurant Bouard, waar van 1873 tot 1909 de jaarlijkse feestmalen doorgegaan zijn; dit zou ook moeilijk kunnen, daar dit befaamd huis, gelegen in de Kouterdreef, inmiddels verdwenen is. Ook zijn de spijskaarten van onze agapen niet meer zo zwaargeladen als zulks vóór 1914 het geval was, maar toch ook die traditie wordt in ere gehouden.

Waarheidshalve moet toegegeven worden dat na 1914-1918 de invloed der Conferentie aan het Gentse Gerechtshof niet meer dezelfde is als tijdens de bloeiperiode. Er is meer afzijdigheid ontstaan, voor een groot deel te wijten aan een zekere vrees van als Vlaamsgezind beschouwd te worden. Mr Victor in zijn «Eeuw Vlaams Rechtsleven» bespreekt deze angstpsychose waar hij erop wijst dat na de oorlog een ongenadig offensief losbrak tegen al wat Vlaams was, zodat velen niet meer durfden uitkomen voor hun Vlaamse overtuiging. Zulks is zeker ook te Gent het geval geweest. Een zeker wantrouwen was ontstaan ten opzichte van de Vlaamse strijd en dit wantrouwen kwam op velerlei gebieden tot uiting. Hoe ook, het staat vast: de Conferentie mocht niet meer rekenen op bijna algemene samenwerking van de leden der Balie, zoals vroeger wel het geval was.

Toen de wet van 15 Juni 1935 na lange jaren strijd uiteindelijk volledige voldoening had geschonken aan de Vlaamse juristen, kreeg de Conferentie nieuw leven. Opnieuw worden pleitoefeningen gehouden en besprekingen ingericht. Zelfs worden in de jaren 1938 en 1939 prijskampen van wel-sprekendheid ingericht. Doch eens te meer zal de

werking der Conferentie worden stilgelegd door het oorlogsgeweld. In 1940 wordt nog een nieuw bestuur aangesteld en vervolgens worden de boeken gesloten. Geen werking onder vreemde bezetting.

Na de bevrijding van ons grondgebied in 1944 heeft het moeite gekost om opnieuw de Conferentie van wal te krijgen. De jarenlange bezetting door een vijand, die niet alleen op militair gebied, maar ook op het stuk van cultuur en politiek zijn wil als wet stelde, heeft zulke verwarring in de geesten teweeggebracht, dat een geruime tijd daarover heen moest om alles te laten bezinken en weer klaarte te zien heersen. Aan een nuttige hervatting van de werkzaamheden van onze Conferentie kon pas in 1946 worden gedacht. Tijdens het rechterlijk jaar 1947-1948 zijn opnieuw de pleitoefeningen ingericht geworden. Voordrachten werden belegd, waarop zeer talrijke opkomsten werden geboekt. Deze ruime belangstelling schiep de nodige atmosfeer voor nieuwe bedrijvigheid en in de eerste plaats voor het inrichten dezer heuglijke jubileumdagen.

VI. — Voor nieuwe Tijden.

Vijf en zeventig jaren zijn voorbijgegaan. Verschillende geslachten hebben achtereenvolgens het leven onzer Conferentie onderhouden en voortgezet. Het is de plicht van de huidige juristengeneratie hier te Gent te zorgen voor de bloei en de verdere ontwikkeling van hunne instelling, niet alleen omdat ze daartoe gehouden zijn tegenover de stichters en de bezielers van vroeger, maar ook omdat in de toekomst de Conferentie nog een voorname rol te vervullen heeft.

We constateren dat de doeleinden, welke in de geest der stichters hebben bestaan, bereikt geworden zijn, althans in theorie. De verschillende wetten, waarvoor de Conferentie zo lang in het gelid stond, zijn geen vrome wensen meer, doch tastbare realiteit. Ook de beoefening van de rechtswetenschap en van de welsprekendheid in de Nederlandse taal is levende werkelijkheid geworden. Aan drie universiteiten worden Vlaamse juristen gevormd; we hebben alle nodige naslagwerken en beschikken over alle officiële teksten in onze taal. Er is geen spraak meer van grieven, wat het officieel gebruik van de talen in het gerecht betreft.

Het is dan ook wel nodig even na te denken over hetgeen thans nog als de rol ener Conferentie moet worden beschouwd. We zijn zo zeer aan het strijd-karakter ervan gewoon geraakt dat een normale activiteit in een normaal milieu ons eerder onge-woon voorkomt.

Nochtans schijnt de taak der Conferentie thans duidelijker en zuiverder dan ooit te zijn. Nu is het mogelijk geworden te ijveren met volle krachten voor de vorming van de jonge juristen. De opleiding der universiteit volstaat niet; het rechtsleven in de praktijk stelt hoge eisen en vraagt bestendige zelf-vorming. Allen hebben we ondervonden hoezeer de eerste jaren aan de balie lastig en zwaar zijn. Daar heeft de Conferentie een schone taak door het contact te verwezenlijken tussen ouderen en jongeren, door te zorgen voor de gewenste vriendschaps-

banden, door als een wijze raadgeefster op te treden voor de jongsten onder ons.

Maar ook de beoefening der rechtswetenschap moet ten volle worden verzorgd. Schijnt het inderdaad niet een teken te zijn van hedendaagse laksheid dat onder onze juristen zo moeilijk sprekers gevonden worden om een of andere rechtswestie te behandelen? Gaat niet veeleer alle belangstelling uit naar kwesties van algemeen belang, hetzij algemeen cultureel, sociaal of economisch? Het lijkt inderdaad dat men hier staat voor een bewust verlaten van ons werkterrein om elders interessante onderwerpen te gaan zoeken. En nochtans treffen we niet dagelijks in onze praktijk rechtspunten aan waarover twee en meer interpretaties bestaan? Waarom zouden wij in de zittingen der Conferentie de verschillende theorieën over betwiste kwesties niet met mekaar gaan vergelijken en klaarte zoeken waar nog duisterheid is? Kunnen we ook niet onze pleitoefeningen van vroeger in zekere mate verplichtend maken, met medewerking van de Tuchtraad? En wanneer zulks geschied is, zal het toch ook mogelijk zijn om prijskampen in te richten voor het beste pleidooi, de beste besluiten, adviezen van Openbaar Ministerie of vonnissen. Op het einde van elk jaar kan alsdan een lijst worden gepubliceerd van de bewerkte onderwerpen, met de bekomen uitslagen. Dat alles zou natuurlijk heel wat werk vragen, terwijl er nu reeds algemeen geklaagd wordt over het gebrek aan werklust bij de jongeren van heden.

Het is een feit dat dergelijke taak, indien ze tot een goed einde kan gebracht worden, de toekomst der Conferentie op vaste grondslag zal verzekeren. En waarom zouden wij van de jongeren niet dezelfde geestdrift mogen verwachten, welke door onze voorgangers betoond is geworden? Zij geven er zich toch rekenschap van dat alleen door hard werken vooruitgang mogelijk is; en dergelijk werk is toch de harde plicht van elk persoon, die in de maatschappij de rang van intellectueel wenst waardig te zijn.

Vooraleer dit verslag af te sluiten, houd ik eraan mijn dank te betuigen aan Professor Apers, hoofd-bibliothecaris der Universiteit, welke mij zeer bereidwillig een hoeveelheid bibliografische gegevens verstrekt heeft, evenals aan confrater Emile Dobbelaere welke, uit de verzameling van zijn vader, de mij onbrekende verslagen wist aan te vullen.

Mocht het vijf en zeventigjarig jubileum van onze Conferentie de vertrekbasis worden van een vernieuwde werking ten bate van onze idealen, tot hoger welzijn van ons volk!

LIJST VAN DE BESTUREN DER CONFERENTIE vanaf hare stichting tot heden.

- 1873 - 1875: Bestuurscommissie van vijf leden.
Bestuurders: H.H. J. De Vigne, J. Obrie, K. Van Acker, J. Vuylsteke, A. Fredericq.
- 1875 - 1876: H.H. J. De Vigne, J. Obrie, K. Van Acker, A. Fredericq, A. Seghers.
- 1876 - 1877: H.H. J. De Vigne, A. Fredericq, A. Seghers, C. Siffer, K. Van Acker.
- 1877 - 1878: H.H. J. De Vigne, Fredericq, Lenssens, Siffer, Van Acker.
- 1878 - 1879: H.H. J. De Vigne, Fredericq, Lenssens, Obrie, Siffer.
- 1879 - 1880: H.H. J. De Vigne, voorzitter, Siffer, Eeman, Lenssens, A. De Bruycker.
- 1880 - 1881: H.H. J. De Vigne, voorzitter, Siffer, Eeman, De Baets, Wouters.
- 1881 - 1882: H.H. J. De Vigne, voorzitter, Siffer, H. De Baets, J. Van Zele, A. Derreveau.
- 1882 - 1883: H.H. J. De Vigne, voorzitter, Siffer, J. Van Zele, J. Obrie, K. Parmentier.
- 1883 - 1884: H.H. J. De Vigne, voorzitter, J. Obrie, A. Fredericq, V. De Wilde, C. Siffer.
- 1884 - 1885: H.H. V. De Wilde, C. Siffer, O. Buysse, E. De Perre.
- 1885 - 1886: H.H. J. De Vigne, voorzitter, C. Siffer, O. Buysse, A. Fredericq, J. Obrie.
- 1886 - 1887: H.H. J. De Vigne, voorzitter, C. Siffer, O. Buysse, O. Janssens, E. De Perre.
- 1887 - 1888: H.H. J. De Vigne, voorzitter, C. Siffer, H. De Baets, P. De Bruyne, E. De Perre.
- 1888 - 1889: H.H. A. Fredericq, voorzitter, C. Siffer, J. Obrie, O. Buysse, O. Janssens.
- 1889 - 1890: H.H. A. Fredericq, voorzitter, C. Siffer, O. Buysse, E. Van der Mensbrugge, O. Van Mallegem.
- 1890 - 1891: H.H. A. Fredericq, voorzitter, O. Van Mallegem, A. Bevernaege, H. Loveling, R. Wauters.
- 1891 - 1892: H.H. A. Fredericq, voorzitter, J. Begeren, J. Obrie, H. Loveling, R. Wauters, V. Maeyens, L. De Wilde.
- 1892 - 1893: H.H. A. Fredericq, voorzitter, O. Van Mallegem, A. Bevernaege, H. Loveling, R. Wauters.
- 1893 - 1894: H.H. A. Fredericq, voorzitter, J. Begeren, J. Obrie, H. Loveling, R. Wauters, V. Maeyens, L. De Wilde.
- 1895 - 1896: H.H. A. Fredericq, voorzitter, de Lichtervelde, L. De Vliegheer, L. De Wilde, J. De Smet, H. Loveling, O. Pyfferoen.
- 1896 - 1897: H.H. A. Fredericq, voorzitter, de Lichtervelde, J. De Smet, De Vliegheer, Obrie, Pyfferoen, Van Impe.
- 1897 - 1898: H.H. A. Fredericq, A. Geurts, J. De Smet, A. Bevernaege, M. Van Impe, L. De Wilde, A. Van de Vyvere.
- 1898 - 1899: H.H. A. Fredericq, A. Geurts, M. Van Impe, J. De Smet, L. De Wilde, A. Van de Vyvere, A. Bevernaege.
- 1899 - 1900: H.H. A. Fredericq, voorzitter, A. Geurts, J. Obrie, A. Bevernaege, M. Van Impe, A. Van de Vyvere, M. Penneman.
- 1900 - 1901: H.H. A. Fredericq, voorzitter, O. Tytgat, J. Desmet, A. Bevernaege, L. De Wilde, M. Van Impe, A. Van de Vyvere.
- 1901 - 1902: H.H. A. Fredericq, voorzitter, A. Gottigny, E. Dobbelaere, J. Obrie, O. Tytgat, E. Steyaert, J. Viaene.
- 1902 - 1903: H.H. A. Fredericq, voorzitter, E. Dobbelaere, E. Steyaert, J. Viaene, K. Van Wambeke, J. Van den Bossche, R. Byl.
- 1903 - 1904: H.H. A. Fredericq, voorzitter, E. Dobbelaere, M. Bodaert, R. Byl, J. De Ridder, J. Obrie, W. van Eeckhout.
- 1904 - 1905: H.H. A. Fredericq, voorzitter, E. Dobbelaere.
- 1905 - 1906: H.H. A. Fredericq, voorzitter, E. Dobbelaere, R. Byl, J. De Bie, J. De Ridder, J. Van den Bossche, J. Zenner.
- 1906 - 1907: H.H. A. Fredericq, voorzitter, E. Dobbelaere.
- 1907 - 1908: H.H. A. Fredericq, voorzitter, E. Dobbelaere.
- 1908 - 1909: H.H. A. Fredericq, voorzitter, E. Dobbelaere, J. Obrie, J. De Reu, M. Matthys, A. Soetens, P. Van Houwer.
- 1909 - 1910: H.H. A. Fredericq, voorzitter, J. Zenner, M. Matthys, Van den Bossche, Obrie, Van Houwer, Soetens.
- 1910 - 1911: H.H. A. Fredericq, voorzitter, J. Zenner, Van den Bossche, Planquaert, Matthys, Van Houwer, De Bevere.
- 1911 - 1912: H.H. J. Van den Bossche, voorzitter, J. Zenner, Bevernaege, Planquaert, De Bevere, Remy, Egen.
- 1912 - 1913: H.H. L. Willems, voorzitter, De Bevere, Van den Bossche, Soetens, Kluyskens, Wauters A., Zenner.
- 1913 - 1914: H.H. L. Willems, voorzitter, De Bevere, Van den Bossche, Bevernaege, Lannoy, De Meulemeester, Haché.
- 1921 - 1924: H.H. L. Willems, voorzitter, J. Van Overbeke, J. Zenner, M. Matthys, H. Van de Velde.
- 1924 - 1925: H.H. J. Zenner, voorzitter, J. De Vos, M. Matthys, H. Van de Velde, A. Kluyskens.
- 1925 - 1927: H.H. J. Zenner, voorzitter, J. Raes, F. Duchêne, M. Matthys, H. Van de Velde, A. Kluyskens.
- 1927 - 1929: H.H. J. Zenner, voorzitter, M. Matthys, H. Van de Velde, Kluyskens, J. Raes, J. Storme, F. Duchêne.
- 1929 - 1931: H.H. M. Matthys, voorzitter, J. Zenner, Van de Velde, Raes, Kluyskens, Storme, Duchêne.
- 1931 - 1933: H.H. H. Van de Velde, voorzitter, Raes, Storme, Duchêne, Stragier, Stals.
- 1933 - 1935: H.H. A. Kluyskens, voorzitter, Raes, Storme, Duchêne, Stragier.
- 1935 - 1936: H.H. Van de Velde, voorzitter, Zenner, Matthys, Kluyskens, Raes, Storme, Duchêne.
- 1936 - 1937: H.H. Duchêne, voorzitter, Raes, Stals, Stragier, Varendonck, Saverys, De Smet.
- 1937 - 1938: H.H. Duchêne, voorzitter, Raes, M. De Cordier, Stals, Varendonck, Saverys, Stragier, G. De Smet.
- 1938 - 1939: H.H. Varendonck, voorzitter, Matthys, Stals, De Ryck-De Cordier, J. Vermeulen, Raes, Duchêne, G. De Smet.
- 1939 - 1940: H.H. Varendonck, voorzitter, A. Matthys, F. Butaye, M. Matthys, A. De Cordier, E. Spanoghe, G. De Smet.
- 1940 - 1947: H.H. De Cordier, voorzitter, E. Spanoghe, F.

Butaeye, M. Matthys, G. Varendonck, Buytaert, De Ryck-De Cordier.
1947 - 1948 : H.H. Blanchaert, voorzitter, A. Dua, O. Cammaert, A. Haché, F. Duchêne, H. Goossens, A. De Cordier, W. Delva (namens de stagisten).

NOOT: De namen der secretarissen zijn *cursief* gedrukt.

BIBLIOGRAFIE

Paul Fredericq : Geschiedenis der Vlaamsche Beweging (Gent, Vuylsteke, 1906).
Prayon-Van Zuylen : De Belgische Taalwetten (Gent, Siffer, 1892).
Verbessem Albert : Le Barreau de Gand (Gand, Vandeweghe, 1912).
Het Regiment van de Vlaamsche Conferentie (Gent, Dullé-Plus, 1873).
Fredericq Albert : Verslag over het jaar 1873-1874.
Obrie Julius : idem 1875-1876.
Siffer Camiel : idem 1876-1877.
» » idem 1877-1878.
» » idem 1878-1879.
» » idem 1880-1881.
» » idem 1881-1882.
» » idem 1882-1883.
» » idem 1883-1884.
» » idem 1884-1885.
» » idem 1885-1886.
» » idem 1886-1887.
» » idem 1887-1888.
» » idem 1888-1889.
» » idem 1889-1890.
» » idem 1892-1893.
» » idem 1893-1894.
» » idem 1894-1895.
» » idem 1896-1897.
» » idem 1897-1898.
» » idem 1898-1899.
Van Mallegem Oct. : idem
De Lichtervelde O. : idem
» » idem
Geurts Adolf : idem
» » idem
Tytgat Oscar : idem

Dobbelaere Edgar : idem 1901-1902.
» » idem 1902-1903.
» » idem 1903-1904.
» » idem 1905-1906.
» » idem 1908-1909.
De Lichtervelde O. : De Vlaamsche Conferentie van 1873 tot 1894 met betrekking tot de Vlaamsche Beweging (Gent, Vuylsteke, 1895).
Prayon-Van Zuylen : Het Nederlandsch als rechtstaal (Antwerpen, De la Montagne, 1888).
» » Onze Taal voor het Assisenhof van Oost-Vlaanderen (Gent, Hoste, 1887).
Buysse Arthur : De Anarchisten en de Strafwet (Gent, Vuylsteke, 1897).
Van den Bossche J. : De kosteloze Rechtspleging (Gent, Vuylsteke, 1903).
Gottigny Albert : Over de Ambachten en Neringen.
Obrie Julius : De Nederlandsche rechtstaal met betrekking tot het strafrecht.
Pyfferoen Oscar : De partijen in de Staatskunde.
» » Het gebruik der talen in burgerlijke zaken.
Rutsaert Albert : Over bedrog in het Straf en het Burgerlijk Recht.
Siffer Cam. : Wet van 3 Mei 1889 betreffende het gebruik der Nederlandsche taal in strafzaken.
Steyaert Ernest : Iets over werkongevallen.
De Wilde L. : Het onderzoek naar het vaderschap.
Vlaene J. : Koop en verkoop van dieren, door besmettelijke ziekten aangedaan.
Byl Richard : Het onderzoek naar het vaderschap in het Duitsch Burgerlijk Wetboek (Gent, Vuylsteke, 1904).
De Bie Joseph : Iets over de ontwikkeling en de interpretatie van het Recht en de Vorming van den Rechtsgeleerde (Gent, Vuylsteke, 1904).
Wouters Paul : De elimineerende straffen en de relegatie (Gent, Van Doosselaere, 1909).
Van Overbeke : 50 jarig Jubelverslag (Gent, Erasmus, 1924).

BALIELEVEN

Het 75-jarig Jubileum der Vlaamse Conferentie van de Balie bij het Hof van Beroep te Gent

Op 17 Maart 1873 werd de Vlaamse Conferentie te Gent gesticht. Deze heuglijke verjaaring mocht niet onopgemerkt voorbijgaan en het bestuur der Vlaamse Conferentie had daarom een feestprogramma ontworpen, dat op 20 en 21 November 1948 met passende luister is uitgewerkt geworden.

Een plechtige zitting greep op Zaterdag, 20 November 1948 te 15 u. plaats in de stemmige zittingzaal van het Assisenhof ten Gerechtshove te Gent. Een uitgelezen publiek, waaronder talrijke hoogwaardigheidsbekleders en magistraten, had er aan gehouden die zitting met zijn tegenwoordigheid te vereren.

Waren o.m. aanwezig Monseigneur Calewaert, bisschop van Gent, Staatsminister A. De Schrijver, de Heer Eerste-Voorzitter Declercq, de Heer Procureur-Generaal Bekaert, de Heer Gouverneur Vanden Boogaerde, de Heer Burgemeester Claeys, de Heer oud-minister Ronse, de Heren Senatoren Kluyskens en Lagae.

Talrijke andere magistraten, professoren en advocaten woonden de zitting bij. De zuster-conferenties van Antwerpen, Luik, Brussel en Kortrijk hadden hun vertegenwoordigers gezonden en Mrs de Ránitz en De Groot waren uit Nederland gekomen om de plechtigheden bij te wonen.

Mr E. Blanchaert, Voorzitter der Vlaamse Conferentie bedankte de aanwezigen om hun belangstellende tegenwoordigheid. Hij onderlijnde verder de

rol, die de Vlaamse Conferentie gespeeld heeft om onze taal tot haar recht te doen komen zo aan de balie als in de gerechtelijke middens van het Vlaamse land.

« De Historiek der Vlaamse Conferentie » werd gemaakt door mr A. Dua. Zijn betoog wordt in het huidig nummer integraal overgedrukt. Merkwaardig was de wetenschappelijke zin, waarmede hij de geschiedenis der Vlaamse Conferentie putte uit de documenten en ze gestadig toetste aan de tijdsomstandigheden.

De academische rede werd gehouden door mr Th. Lefèvre, die « De Elite » als onderwerp gekozen had. Ook zijn merkwaardige redevoering vindt men in dit nummer. De meesterlijke manier van voordracht en de sierlijke taal verklaren gemakkelijk de onafgebroken geboeide aandacht van het auditorium.

De Heer Stokhouder Boddaert bedankte de beide feestredenaars en herinnerde meteen aan de roemrijke figuren, die de Vlaamse Conferentie tijdens haar 75-jarig bestaan gekend heeft. Met een dankwoord van de Voorzitter werd vervolgens deze schitterend geslaagde academische zitting besloten.

Aan de beide monumenten, die in de wandelgangen van het Gerechtshof aangebracht zijn tot herinnering der gesneuvelde balieleiden, werden dan bloemen neergelegd. Een gezellige receptie verenigde dan de deelnemers van de feestzitting :

vriendschapsbanden werden gevestigd en verstevigd. In het Posthotel verenigden zich te 20 u. een talrijke schaar van magistraten en advocaten om deel te nemen aan het traditioneel banket, dat in een uiterst gezellige atmosfeer duurde tot na middernacht. Verschillende tafelspeeches werden bij die gelegenheid gehouden.

Alzo sprak de voorzitter het inleidend woord. Staatsminister De Schijver verheerlijkte de feestredenaars. Mr de Ranitz bracht de groeten uit Nederland, terwijl mrs R. Jacobs en Stassen spraken namens de Vlaamse Conferenties, en het Journal des Tribunaux.

's Zondags werden de Conferentie en de deelnemers aan de feestelijkheden plechtig ontvangen op het Stadhuis door de Heren Burgemeester en Schepenen. De Heer Eerste Schepen Verhelst bracht hulde aan de Conferentie en overhandigde aan de voorzitter, die bedankte, de eremedaille der stad Gent.

Na een gezellige receptie en een bezoek aan het stadhuis, werd te 13 u. in het St Jorishof een lunch aangeboden aan de vreemde delegaties. Er heerste een uiterst gezellige atmosfeer en de reeds aangeknoopte vriendschapsbanden kregen de gelegenheid om zich ter dege te verstevigen.

De Vlaamse Conferentie heeft zich werkelijk overtroffen en op een grootse en waardige manier haar 75-jarig bestaan gevierd met een rijk en afwisselend programma. De vreemde delegaties zullen met genoegen terugdenken aan het beleefde intellectueel genot en de vriendelijkheid der confraters uit Gent.

R. J.

Overzicht der Rechtsliteratuur

F R A N K R I J K

ARMINJON (P). — *Précis de droit international privé commercial*. Dalloz.

EISENMANN Charles. — *Centralisation et décentralisation*. Lib. générale de Droit et de Jurisprudence.

GOLDSCHMIDT Simone. — *L'Obligation de Sécurité*. Lib. générale.

Indicateur de l'Étudiant en droit. — Lib. gén. du Droit et de Jurisprudence.

LALOU Henri. — *Traité pratique de la responsabilité civile*, 4ième Edition. Dalloz.

LASSEGUE Pierre. — *La Réforme de l'Entreprise*. Recueil Sirey.

RABUT Albert. — *De la notion, de faute en droit privé*. Lib. générale de Droit et de Jurisprudence.

REAU Roger. — *Manuel de la circulation routière et des actions en responsabilité*. Dalloz.

RIPERT Georges. — *Le déclin du droit*. Lib. gén. de Droit et de Jurisprudence.

SAVATIER R. — *Les métamorphoses économiques et sociales du droit civil d'aujourd'hui*. Dalloz.

Travaux de l'Association Henri Capitant pour la culture juridique française. Dalloz.

Travaux du Comité français, de droit international privé. Dalloz.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad. — 20 November 1948 af. 40.

Dr. A. Querido, Wettelijke maatregelen ten behoeve van geestelijk gestoorden. — Mr. C. J. Heemskerk, Een bijzondere preferentie, die ontbreekt. — Mr. K. Jansma, Het beroepsgeheim van de gezinsraad. — Mr. J. Verhoeve, De betekenis der woorden «in het algemeen en naar de omstandigheden» in het huidige binnenvaartrecht. — Mr. J. C. Weisz, De «Algemeene last» bedoeld in artt. 120 en 121 W. v. Sv. — Mr. J. H. Polenaar, Rechter en administratie. — Mr. Eling Visser, Woonruimte wet 1947. — Mr. J. Buskop, Nog een vervolg op «huurprijs voor zomer huisjes».

Advocatenblad. — 15 November 1948.

Het Dagelijks Bestuur der Nederlandse Advocaten-Vereeniging, Het ontwerp van wet overheidsaansprakelijkheid Bezettingshandelingen. — F. Bordewijk, Stijl. — Jhr. Mr. de Ranitz, De Onafhankelijkheid van den Advokaat tegenover tussenpersonen.

Weekblad voor Privaatrecht, Notarisambt en Registratie. — Afl. 4061 van 20 November 1948.

A. Van Keulen, Het Retorsiebeginsel in het Ontwerp Successierecht. — Mr. L. I. De Winter, Internationaal Privaatrecht.

Journal des Tribunaux. — Nr. 3786 van 21 novembre 1948.

Reumont Eug. Le secret professionnel des avocats. — Mr. Tienrien, L'honoraire au pénal et l'Office des séquestres.

Recueil général de l'enregistrement et du notariat. — Novembre 1948.

Genin E., Réparation des dommages de guerre.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"